

Blikkets makt

En diskursanalyse av barnevernets beslutningsgrunnlag i Strand Lobben-saken

---

Maren Vøllestad

Masteroppgave i barnevern
OsloMet, Fakultet for Samfunnsvitenskap
Vår 2021

Sammendrag

I denne studien ønsker jeg å belyse betydningen og konsekvensene av hva man som ansatt i barnevernet baserer sine avgjørelser på. Bakgrunnen for temaet er den internasjonale kritikken som det norske barnevernet de siste årene har blitt utsatt for, særlig i kjølvannet av de mange barnevernssakene som har blitt ført for Den europeiske menneskerettsdomstolen. Studien tar utgangspunkt i den mye omtalte barnevernssaken *Strand Lobben and others v. Norway*, og problemstillingen er som følger: *Hvilke elementer virker å være retningsgivende for barnevernets avgjørelser i Strand Lobben-saken, og hvilke konsekvenser har dette for den biologiske moren?* For å besvare studiens problemstilling har jeg benyttet meg av en diskursanalytisk innfallsvinkel. Jeg har operasjonalisert diskursanalysen gjennom et utvalg diskursteoretiske verktøy hovedsaklig basert på tilnærmingene til Michel Foucault, og Laclau og Mouffe.

Hovedfunn i analysen viste at det retningsgivende elementet i Strand Lobben-saken dreide seg om tilknytning, og at *tilknytningsteori* fremsto som en tydelig diskurs. Dette kom til syne gjennom fremstillinger av den biologiske moren og barnets *tilknytningsatferd*, der mor ble fremstilt som *uegnet* i rollen som forelder, og barnet ble fremstilt som *sårbart* på bakgrunn av mors tidlige handlinger. I lys av funnene har jeg diskutert hvilke konsekvenser barnevernets fokus på tilknytningsteori har hatt for den biologiske moren. Funnene viser hvordan tilknytningsteori fungerer diskursivt gjennom å rette barnevernets blikk i én retning, og dermed utelate andre betydningsfulle sider av saken. I motsetning til å kun fokusere på *hvorvidt* mor er i stand til å danne en trygg tilknytning med barnet, argumenteres det for betydningen av å rette fokus mot *hvorfor* hun eventuelt ikke gjør det. Dette diskuteres gjennom å trekke fram sider av saken som ser ut til å havne i tilknytningsteoriens skygge, med fokus på *utfordrende levekår, kognitive utfordringer, psykisk helse og selvfølelse og mestringserfaring*.

Basert på mine funn kan det konkluderes med at tilknytningsteorien står i en maktfylt posisjon når det gjelder barnevernets avgjørelser i Strand Lobben-saken, og at dette viser seg å ha store konsekvenser for mor. Barnevernets fokus på tilknytning ser ut til å overskygge andre tilsynelatende viktige sider av saken, og det argumenteres for at deler av saken kunne sett annerledes ut dersom barnevernets blikk var rettet mot en mer helhetlig forståelse av de komplekse og sammensatte utfordringene som presenteres i Strand Lobben-saken.

Abstract

In this study, I want to shed light on the implication and consequences of what employees of the child welfare service base their decisions on. The background for the subject matter is the international criticism that has emerged towards the Norwegian child welfare service in recent years, especially in the wake of the many child welfare cases that have been brought before the European Court of Human Rights. The study is based on the infamous child welfare case *Strand Lobben and others vs. Norway*, and the causal matter is as follows: *What elements appear to guide the child welfare body in the Strand Lobben case, and what consequences does this entail for the biological mother?* To answer the study's issues, I have used a discourse analytical approach. I have operationalized the discourse analysis through a selection of discourse theory tools mainly based on the approaches of Michel Foucault, and Laclau and Mouffe.

The principal findings of the analysis showed that the guiding element in the Strand Lobben case was related to attachment, and that *attachment theory* appeared as a clear discourse. This became apparent through assessments of the biological mother and the child's *attachment behavior*, in which the mother was portrayed as *unfit* in the role of parent, and the child was portrayed as *vulnerable* on the basis of the mother's early actions. In light of the findings, I have discussed the consequences for the biological mother of the child welfare service's focus on attachment theory. The findings show how attachment theory works discursively by directing the child welfare service's focus in one direction, and thus omitting other important aspects of the case. As opposed to focusing only on whether the mother is able to form a secure connection with the child, it is argued for the importance of focusing on *why* she possibly fails to do so. This is discussed by highlighting aspects of the case that seem to end up in the shadow of attachment theory, with a focus on *challenging living conditions, cognitive challenges, mental health and self-esteem and mastering experience*.

Based on my findings, it can be concluded that the attachment theory carries considerable weight when it comes to child welfare decisions in the Strand Lobben case, and that this results in having major consequences for the mother. The child welfare service's focus on attachment seems to overshadow other seemingly important aspects of the case, and it is argued that parts of the case could have looked different if the child welfare service was focusing on a more comprehensive understanding of the complex and multifaceted challenges presented in the Strand Lobben-case.

Forord

Følelsen jeg sitter med når jeg skriver dette kan vanskelig beskrives med ord. Dette masterprosjektet har tatt meg med på en reise ulik noen jeg har opplevd tidligere, og jeg vil bruke disse forordene på å reflektere litt rundt nettopp denne. Lite visste jeg, da jeg troppet opp på Pilestredet 35 en sen sommerdag i 2019, om at 70% av studieløpet mitt ville tilbringes innenfor husets fire vegger kun akkompagnert av en dataskjerm. Drømmen om å ta innspurten på oppgaven fra en solseng i Spania forsvant, og det gjorde også muligheten til å samles med venner for gode samtaler i lunsjpausen på skolen. Dette har utvilsomt preget studietiden stort, både for meg og mine medstudenter. Heldigvis, og det er et stort heldigvis, så har jeg det jeg kaller kremen av menneskeheten som mine nærmeste, og de fortjener en enorm takk:

Takk til jentene som troppet opp i med deLillos «flink» på full guffe utenfor verandaen min når jeg trengte det mest. Takk for at jeg kan hive ethvert spørsmål inn i gruppechatten til alle døgnets tider og få flust med kloke svar bare minutter senere. Takk til dere, familie og venner, som har sendt lykkeønsker, morgenleveringer og motiverende ord den siste tiden. Det har betydd så mye mer enn dere tror. Takk til deg, verdens aller beste Hege, som har satt deg så godt inn i prosjektet mitt at jeg noen ganger lurer på om du kjenner det bedre enn jeg gjør. Jeg kan med hundre prosent sikkerhet si at jeg ikke hadde trykket «lever» i dag om det ikke hadde vært for deg. En enorm takk til min veileder, Cecilie Elisabeth Basberg Neumann, for at du har trodd på prosjektet fra dag én. Våre samtaler har utviklet meg på flere plan enn det faglige. Din energi og standhaftighet er smittsom og motiverende, og jeg håper jeg vokser meg til å bli like rå og inspirerende som deg en dag.

Det blir vel ingen forord uten å takke deg, Tobias, for å ha overlevd mitt lave blodsukker, mine spontane sammenbrudd og mine høye sukk både morgen og kveld. Om det kom noe godt ut av pandemien, så var det deg!

Oslo, 15. August 2021

Maren Vøllestad

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	2
Abstract	3
Forord	4
Kapittel 1: Innledning	7
1.1 Tema	7
1.2 Bakgrunn og situering	8
1.3 Problemstilling	8
1.4 Avgrensning	9
1.5 Kunnskapsoversikt	10
1.6 Formål med studien	12
1.7 Oppgavens struktur	12
Kapittel 2: Teori	14
2.1 Vitenskapsteoretisk utgangspunkt for diskursanalyse	14
2.2 Diskursteori	16
2.2.1 <i>Michel Foucault</i>	17
2.2.2 <i>Ernesto Laclau og Chantal Mouffe</i>	20
2.3 Tilknytningsteori	21
2.3.1 <i>Tilknytningsteoriens historiske forankring</i>	22
2.3.2 <i>Tilknytningsteori i sosialt arbeid og barnevern</i>	24
2.3.3 <i>Tilknytning som diskurs</i>	25
Kapittel 3: Metode	26
3.1 Min operasjonalisering av diskursanalyse	26
3.1.1 <i>Min metodiske verktøykasse</i>	28
3.2 Datamateriale	29
Kapittel 4: Analyse	31
Del 1: Kulturell kompetanse	31
4.1.1 <i>Strand Lobben i media</i>	31
4.1.2 <i>Strand Lobben i forskning</i>	32
4.1.3 <i>Oppsummering</i>	34

Del 2: Presentasjon av saken	34
4.2.1 Tidslinje: <i>Strand Lobben and others v. Norway</i>	34
4.2.2 Nøkkelbegreper	36
4.2.2.1 Den avgjørende tilknytningen	36
4.2.2.2 Det sårbare barnet	37
4.2.2.3 Den uegnede mor	38
4.2.3 Oppsummering	38
Del 3: Sakens faser	39
<i>Fase 1: Mor under lupen</i>	39
<i>Fase 2: Akutt plassering</i>	41
<i>Fase 3: Tilbakeføring</i>	43
<i>Fase 4: Rapportens makt</i>	45
<i>Fase 5: Kampen om foreldreretten</i>	48
<i>Fase 6: Den store avgjørelsen</i>	50
4.3.7 Oppsummering	53
Kapittel 5: Diskusjon	55
5.1 Utfordrende levekår	55
5.2 Kognitive utfordringer	57
5.3 Psykisk helse	60
5.4 Selvfølelse og mestringserfaringer	62
Kapittel 6: Avslutning	64
6.1 Oppsummering og konklusjon	64
6.2 Avsluttende refleksjoner og veien videre	66
Bibliografi	66

Kapittel 1: Innledning

1.1 Tema

Barns rettigheter står sterkt i Norge, og det norske barnevernet arbeider fra et barnesentrert perspektiv med stort fokus på hensynet til barnets beste og beskyttelse av barnets interesser i alle saker som angår det (Skivenes & Sørsdal, 2018). Dette fokuset er forsterket gjennom Norges forpliktelser til og tolkninger av FNs barnekonvensjon (heretter Barnekonvensjonen), som siden 2014 har vært en del av Norges grunnlov (Danielsen, 2017). Barnekonvensjonen ivaretar behovet for spesiell beskyttelse av barns rettigheter, men konvensjonsbestemmelsenes frihet til fortolkning kan skape konflikt, spesielt i møte med bestemmelser fra Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK). Et sentralt eksempel på dette er når konvensjonsbestemmelser fra Barnekonvensjonen kommer i konflikt med EMK sin artikkel 8, retten til respekt for privatliv og familieliv (se European Court of Human Rights, 2018, 2019a, 2019b, 2020a, 2020b, 2020c). Dette kommer spesielt tydelig til syne når norske barnevernssaker blir tatt opp til behandling hos Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD) i Strasbourg. EMD har de siste årene tatt inn 39 norske barnevernssaker til behandling, og dette har vekket debatt og kritikk av det norske barnevernets praksiser (Norges institusjon for menneskerettigheter, 2021). Sakene som behandles har visse fellesnevne, og kritikken dreier seg i de fleste tilfeller om mangelfull ivaretagelse av relasjon mellom biologiske foreldre og barn gjennom begrensninger i samvær, slik at målet om gjenforening ikke er oppnåelig (Norges institusjon for menneskerettigheter, 2021).

En omfattende norsk barnevernssak som i 2019 ble felt i EMD for brudd på artikkel 8 i EMK, er den mye omtalte *Strand Lobben-saken*. Saken omhandler familien Strand Lobbens kamp mot det norske barnevern og rettssystem. Den er kompleks, men dreier seg i hovedsak om en biologisk mors fratakelse av foreldrerett og fosterforeldrenes innvilgelse til adopsjon uten biologisk mors samtykke. Saken har tatt flere vendinger gjennom årene den har pågått, og deler av familien har selv valgt å stå fram i media, noe som har bidratt til å gjøre den mer offentlig omtalt. Den tar opp flere sentrale barnevernsfaglige temaer, som samvær og adopsjon, og noe som gjennom nærlesing av saken viser seg fremtredende er barnevernets store fokus på *tilknytningsteori* som del av deres beslutningsgrunnlag. Det har både underveis og i etterkant av saken blitt reist kritiske spørsmål rundt det norske barnevernets praksiser, og nettopp dette gjør akkurat Strand Lobben-saken særlig spennende å undersøke. Hvilke

grunner har barnevernet til å handle som de gjør, og hvilke konsekvenser har disse handlingene for familien?

1.2 Bakgrunn og situering

Bakgrunnen for denne studien startet med en grunnleggende interesse for et viktig begrep i alt barnevernsfaglig arbeid: *makt*. Gjennom arbeid i helsevesenet hadde jeg, i likhet med barnevernsarbeidere, erfart på nært hold hvilken makt man besitter gjennom journalføring og rapportering. Jeg hadde opplevd hvordan mine opplevelser av pasienter og situasjoner, og mine videreformidlinger av disse, kunne være retningsgivende for følgende behandlingsløp som jeg selv ikke hadde kontroll over. Som masterstudent i barnevern så jeg hvordan disse erfaringene var overførbare til en barnevernsfaglig kontekst. Hvordan en ansatt i barnevernet opplever en mor, far eller et barn – og deretter skriftlig videreformidler denne opplevelsen – vil i mange tilfeller være det senere beslutninger baseres på, der den som gjorde de første vurderingene ikke lenger er en del av sakens videre forløp. I en slik posisjon er bevissthet rundt egne verdier og holdninger, oppfatninger av hva som er rett og galt og hvilket kunnskapsgrunnlag man baserer sine avgjørelser på, svært sentralt (Neumann & Neumann, 2012). Barnevernsarbeiderens opplevelser og skriftliggjorte vurderinger av en familie og deres barn er altså med på å skape grunnlaget for andre barnevernsarbeideres videre handlinger og avgjørelser i en barnevernssak. Desto viktigere er det dermed med bevissthet rundt denne maktfylte posisjonen barnevernsarbeideren befinner seg i.

1.3 Problemstilling

I denne studien om hva som er retningsgivende for barnevernets avgjørelser i Strand Lobben-saken falt det naturlige valget på å benytte meg av en metode og teori som blant annet brukes for å studere forutsetningene for at handlinger kan finne sted: *diskursanalysen*. Ønsket ble dermed å gjøre en diskursanalytisk undersøkelse av Strand Lobben-saken, en metodisk tilnærming særlig egnet til å kaste lys over hva som former barnevernets avgjørelsesgrunnlag. Jeg ønsket å undersøke hva det kunne virke som barnevernet baserte sine avgjørelser på i Strand Lobben-saken, og hvilke følger dette hadde for den biologiske moren i saken. Jeg valgte å starte med følgende problemstilling:

Hvilke elementer virker å være retningsgivende for barnevernets avgjørelser i Strand Lobben-saken, og hvilke konsekvenser synes dette å ha for den biologiske moren?

Ettersom problemstillingen er todelt og dermed stiller to spørsmål, så jeg det som hensiktsmessig å henvende den første delen av problemstillingen til analysen, og den andre til diskusjonen. Altså ønsket jeg å analysere fram funn for å besvare spørsmålet om hvilke elementer som virket å være retningsgivende for barnevernets avgjørelser i saken. Videre ville jeg, på bakgrunn av disse funnene, diskutere hvilke konsekvenser dette syntes å ha for den biologiske moren i saken.

Med en vid problemstilling så jeg behovet for å danne meg mer presise forskningsspørsmål som kunne være retningsgivende for analyseringen. Under tidlige gjennomlesinger av tekstmaterialet ble noen elementer særlig fremtredende, da spesielt fremstillinger av mor og barn, og deres *tilknytning*. Ut ifra disse funnene utformet jeg to forskningsspørsmål jeg ønsket å benytte meg av videre i prosessen:

- Hvordan kommer tilknytningsteori til syne i Strand Lobben-saken?
- Hvordan blir biologisk mor og barn i Strand Lobben-saken fremstilt?

Jeg benyttet meg av disse to spørsmålene som veiledende i analyseringsprosessen for å forsøke å besvare problemstillingen.

1.4 Avgrensning

Som oppgaven innledningsvis presenterer, danner de norske barnevernssakene i EMD grunnlaget for studiens tematikk. I prosessen med å avgrense studien leste jeg meg gjennom en rekke barnevernssaker som de siste årene har vært i behandling hos EMD. Det er spesielt to grunner til at jeg ønsket å basere analysen min på disse sakene. For det første er avgjørelsene som tas i EMD bindende for de involverte stater, som skiller seg fra andre menneskerettsorganer der det kun gis anbefalinger (Norges institusjon for menneskerettigheter, hentet 10.03.21). I tillegg baserer EMD seg på Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK), en konvensjon med stort rom for tolkning. Dette skaper et handlingsrom som i stor grad preges av skjønn, noe som ofte viser seg viktig i barnevernsfaglig arbeid.

Det ble raskt tydelig at det å ta for seg et stort utvalg saker i mitt tilfelle, av hensyn til studiens omfang og tidsbegrensning, ville være for ambisiøst. Ettersom jeg ikke ønsket å gjøre en sammenlignende analyse basert på flere saker bestemte jeg meg for å velge ut én konkret sak å arbeide videre med. Jeg startet med å sette et par kriterier. For det første ønsket jeg å ta for

meg en barnevernssak som hadde etablert seg som sentral i den offentlige debatten. Videre ønsket jeg at den skulle være relativt dagsaktuell i henhold til lovgivning og gjeldende praksis. Gjennomlesingen av saker ga meg noen felles inntrykk, og til tross for sakenes kompleksitet og individualitet presenterte det seg likhetstrekk vedrørende tematikk og eventuell problematikk. For eksempel omhandlet de aller fleste sakene eventuelle brudd på artikkel 8 i EMK, og årsakene til bruddene var lignende i flere av sakene. Det ble også tydelig at tidligere saker i mange tilfeller dannet grunnlaget for avgjørelser i senere saker. Gjennom disse likhetstrekkene så jeg muligheten for å undersøke problemstillingens tematikk gjennom kun å ta utgangspunkt i én enkelt barnevernssak. Valget falt med dette på å gjøre analysen basert på EMD sin gjennomgang av saksgangen og sakens faktum i sak *Strand Lobben and others v. Norway* (European Court of Human Rights, 2019a). Dette er et omfattende domsreferat på 100 sider som tar for seg en grundig gjennomgang av alt det rettslige som har foregått fra sakens start i 2008, til sakens slutt i 2019. En tidslinje med oversikt over saken i sin helhet presenteres i kapittel 4.

1.5 Kunnskapsoversikt

På bakgrunn av oppgavens tematikk og problemstilling ønsket jeg å danne meg en kunnskapsoversikt. Dette gjorde jeg gjennom å gjøre meg kjent med forskning på de to sentrale elementene i oppgaven: internasjonal kritikk av det norske barnevernet, og tilknytningsteoriens plass i norsk barnevern. Videre vil dette kort presenteres.

Internasjonal oppmerksomhet

Kristin Haugevik og Cecilie Basberg Neumann skrev i *Nytt norsk tidsskrift* i 2020 om hvordan norske barnevernssaker tidvis ser ut til å bli utenrikspolitikk (Haugevik & Neumann, 2020). Med dette sikter de spesielt til den internasjonale kritikken det norske barnevernet stadig blir utsatt for, som kan sies å ha toppet seg de siste årene. Norge hadde i 2021 hele 39 barnevernssaker under behandling hos EMD, og dette bragte naturligvis med seg mye internasjonal oppmerksomhet. Som nevnt innledningsvis har skepsisen mot det norske barnevernet økt de siste årene, og dette spesielt i Øst-Europa. Den polske journalisten Maciej Czarnecki utga i 2018 sin bok «Norsk barnevern sett utenfra», der han blant annet intervjuer polske foreldre i Norge som har erfaring med barnevernet (Czarnecki, 2018). Temaer som går igjen er frykt, mistillit og dårlig kommunikasjon, men også ulikheter når det gjelder syn på barneoppdragelse. Journalist i *Aftenposten* Lene Skogstrøm stiller professor Marit Skivenes

følgende spørsmål: er norsk barnevern egentlig så annerledes – eller mye verre – enn andre lands? Til dette svarer Skivenes at norsk barnevern gjerne blir kritisert for å ligge på topp når det gjelder omsorgsovertakelser, til tross for at flere land ligger på samme nivå eller over (Skogstrøm, 2019). Skivenes påpeker at det kan oppstå spenninger mellom barn og foreldres rettigheter i land der staten er særlig opptatt av å beskytte barnets interesser, og at det kan virke som at det norske systemet har fått svi for det den siste tiden. I barnevernssaker til vurdering hos EMD er det som nevnt innledningsvis gjerne denne type konflikt det er snakk om, der barnets rettigheter blir stående mot foreldrenes rett til familieliv. Et tema som imidlertid i mindre grad har blitt diskutert i forbindelse med sakene i EMD, er betydningen av tilknytningsteori i barnevernet. Dette trer tydelig fram ved nærlesing av Strand Lobben-saken, og vil som nevnt være en sentral del av denne studien.

Tilknytningsteori i barnevernet

Tilknytningsteorien stammer fra den britiske psykiateren John Bowlby og hans arbeid med barns utvikling på 1950-tallet (White, Gibson, Wastell, & Walsh, 2020). Tilknytningsteori har lang fartstid i barnevernsfaglig arbeid, men det kan sies å ha spilt en sterkere rolle i norsk barnevern det siste tiåret. Regjeringen utnevnte i 2011 *Raundalenuutvalget*, ledet av Magne Raundalen, en psykolog med stor innflytelse i norsk barnevern, til å undersøke anvendelsen av det biologiske prinsipp i barnevernet. Dette førte til rapporten «NOU 2012:5: Bedre beskyttelse av barns utvikling» (NOU 2012:5, 2012). I utredningen ble det fremmet et forslag om at det såkalte *utviklingsstøttende tilknytningsprinsipp* i større grad skulle prioriteres fremfor det tidligere høyt prioriterte *biologiske prinsipp* (NOU 2012:5). Raundalenuutvalget baserte blant annet denne vurderingen på at forskningen tilsa at biologisk tilknytning i seg selv ikke er av avgjørende betydning for barnets utvikling. Beslutninger gjort av barnevernet gjøres blant annet i henhold til Barnekonvensjonens artikkel 3 – hensynet til barnets beste, men ettersom hva som er det beste for et barn vil kunne variere stort, gir NOU 2012:5 forslag til hvordan barnevernet skal prioritere sine tiltak og midler. Pedersen og Pedersen (2016) skriver i sin masteroppgave om deres erfaring fra barneverntjenesten i Tromsø da fokuset på tilknytningsteori gjorde sitt inntog (Pedersen & Pedersen, 2016). De opplevde en voksende opplæring på arbeidsplassen, tilpasning gjennom ulike kartleggingsverktøy og endringsarbeid på ulike instanser i samarbeid med barnevernet som sakkyndige, fylkesnemnda og tingretten. Tilknytningsteori fikk med dette formelt sett større plass i barnevernet, og økt fokus på tilknytning i utdanningsløpet til barnevernspedagoger var med på å forme den nye måten å tilnærme seg barnevernsfaglige situasjoner på.

1.6 Formål med studien

Formålet med denne studien er å bidra til å øke bevisstheten rundt betydningen av hva man som ansatt i barnevernet baserer sine avgjørelser på, som i Strand Lobben-saken viser seg å dreie seg i stor grad om *tilknytningsteori*. Bevisstgjøring er et ord som gjør seg gjeldende i store deler av sosialt arbeid, og det å være sin posisjon bevisst og premisene man arbeider ut ifra er svært viktig (Levin, 2004; Bergheim et al., 2018). Med inntoget av ulike utviklingspsykologiske modeller som tilknytningsteori i barnevernet, trekkes barnevernsarbeideres blikk i ulike retninger (Andenæs, 2004). Hvor barnevernets blikk rettes, hva de velger å vektlegge og hva som havner i skyggen, kan ha store konsekvenser for utfallet i en sak. Jeg ønsker å belyse noen av konsekvensene som forekommer når viktige elementer i en barnevernssak havner i skyggen av en etablert teori. Studien sikter seg ikke inn på å fremme et utopisk ideal der alle detaljer i en barnevernssak skal vurderes like tungt. Formålet er heller å gjøre en barnevernsarbeider bevisst på verdien av å ta et steg tilbake, løfte blikket, og vurdere i hvilken retning man skal rette det, og hvilke konsekvenser valget av retning fører med seg.

Denne studien skal ikke gjøre noen form for juridisk vurdering av barnevernets avgjørelser i Strand Lobben-saken – det har ikke jeg som sosialfagsstudent kompetansen til – men heller bidra til å belyse viktige barnevernsfaglige temaer som makt, bevissthet og handling.

1.7 Oppgavens struktur

Denne oppgaven består av seks overordnede kapitler. I kapittel 1 blir først tema, bakgrunn og situering, problemstilling og avgrensning presentert. Deretter legges en kunnskapsoversikt fram, med fokus på forskning på de to sentrale temaene for studien: internasjonal kritikk av norsk barnevern, og tilknytningsteori i barnevernet. Kapitlet avsluttes med en presentasjon av formålet med studien. Kapittel 2 er teorikapitlet, og her er det diskursteori og tilknytningsteori som er i fokus. Kapitlet åpner med en redegjørelse for det vitenskapsteoretiske utgangspunktet for diskursanalysen, før det går over til å presentere de sentrale diskursteoretikerne for studien: *Michel Foucault* og *Laclau og Mouffe*. Videre beveger kapitlet seg over til tilknytningsteori, der det først presenterer tilknytningsteoriens historiske forankring. Deretter plasseres tilknytningsteorien i en barnevernsfaglig kontekst, og avslutningsvis i en diskursiv kontekst. I kapittel 3 blir studiens metode lagt fram, med fokus

på min operasjonalisering av diskursanalysen. Her presenteres en tredelt stegvis fremgangsmåte jeg har valgt å gjennomføre min studie ut ifra, med fokus på de begrepene jeg har valgt å ta med meg fra den diskursteoretiske gjennomgangen i kapittel 2. Videre gjennomgås det jeg har valgt å kalle min *metodiske verktøykasse*, der en kort oppsummering av de sentrale begrepene for diskursanalysen presenteres. Kapittel 3 rundes av med en gjennomgang av tekstmaterialet som benyttes for analysen, før analysekapittelet begynner. Kapittel 4, analysen, er delt inn i tre deler. Del 1 har jeg valgt å kalle for *kulturell kompetanse*, der Strand Lobben-saken blir presentert gjennom media og forskning. I del 2 av analysekapittelet er fokuset på å danne et overblikk over saken, og denne delen begynner med en tidslinje over sakens gang. Videre presenteres noen nøkkelementer av betydning for den videre analyseringen: *den avgjørende tilknytningen, det sårbare barnet og den uegnede mor*. Del 3 av analysekapittelet er den største delen av analysen, og den er delt opp i seks faser. Her analyseres saken kronologisk i faser, der fasene tar utgangspunkt i noen av barnevernets mest betydningsfulle avgjørelser i saken. I kapittel 5 diskuteres konsekvensene barnevernets fokus på tilknytningsteori har hatt for mor, på bakgrunn av funn fra analysen. Diskusjonen dreier seg rundt fire hovedkategorier: *utfordrende levekår, kognitive utfordringer, psykisk helse og selvfølelse og mestringserfaringer*. Oppgaven avsluttes med en oppsummering av studien og noen avsluttende refleksjoner.

Kapittel 2: Teori

I dette kapittelet redegjøres det for det teoretiske rammeverket for studien: *diskursteori* og *tilknytningsteori*. Det begynner med en presentasjon av det vitenskapsteoretiske utgangspunktet for diskursanalysen, der sosialkonstruktivisme, strukturalisme og poststrukturalisme vil være i fokus. Kjennskap til det vitenskapsteoretiske rammeverket er sentralt for forståelsen av hvor diskursanalysen har sine røtter, og danner grunnlaget for den neste delen: diskursteori. Her legges to veletablerte diskursanalytiske retninger fram, ved frontfigurene *Michel Foucault* og *Ernesto Laclau* og *Chantal Mouffe*. Videre i kapittelet gjøres en grundig gjennomgang av den sentrale teorien for besvarelsen av studiens problemstilling: *tilknytningsteori*. Redegjørelsene for diskursanalyse og tilknytningsteori er nødvendige for å kunne analysere tilknytningsteoriens betydning i Strand Lobben-saken.

2.1 Vitenskapsteoretisk utgangspunkt for diskursanalyse

I arbeidet med å danne en grunnleggende forståelse for diskursanalyse er det avgjørende at man som forsker tar noen steg tilbake og gjør seg kjent med det vitenskapsteoretiske utgangspunktet for teorien og metoden. Dette fordi diskursanalysen som metode ikke kan brukes løsrevet fra dens metodologiske og teoretiske grunnlag (Jørgensen & Phillips, 1999). Det finnes flere tilganger til diskursanalysen, men felles for alle er noen teoretiske nøkkelpremisser. Her står særlig teoriens røtter i sosialkonstruktivisme, strukturalisme og poststrukturalisme sentralt.

De ulike tilgangene til diskursanalysen kan alle sies å hvile på et sosialkonstruktivistisk grunnlag (Jørgensen & Phillips, 1999). I dette ligger det en kritisk holdning til «selvfølgelig kunnskap». Det innebærer en skepsis til en oppfatning av verden som objektivt gitt og et fokus på hvordan verden som vi oppfatter den avhenger av vår måte å kategorisere den på. Her er elementer som historie og kultur sentralt. Alle mennesker er innleiret i visse kulturelle og historiske rammer, og disse er med på å forme vår oppfatning av verden rundt oss (Neumann I. B., 2021). Disse oppfatningene opprettholdes videre gjennom sosiale prosesser. Med dette menes det at man gjennom interaksjon med andre mennesker danner seg et bilde av hva som er rett og galt – hva som er sant og usant. Faktorer som hvilket samfunn vi lever i og hvilken tid vi lever i, vil legge betingelsene for hvilke handlinger som anses som naturlige og unaturlige. Ulike oppfatninger av verden vil altså føre til ulike måter å handle på, som igjen

gir sosiale konsekvenser. I en sak som Strand Lobben-saken er dette aspektet spesielt sentralt idet saken havner i EMD og skal vurderes utenfor den norske måten å forstå barnevern på. Hva som anses som godt barnevern, eller det beste for et barn, avhenger i stor grad av vår oppfatning av verden og vil variere på bakgrunn av betingelser som verdisyn, politikk, økonomi og samfunnsstruktur. Dette blir særlig tydelig når norske barnevernssaker behandles i en internasjonal domstol der ulike lands myndigheter får anledning til å uttrykke hva de mener er det *riktige* å gjøre.

I tillegg til den sosialkonstruktivistiske bakgrunnen til diskursteorien, har også strukturalismen og poststrukturalismen spilt sentrale roller i diskursteori, særlig når det gjelder det språklige aspektet (Jørgensen & Phillips, 1999). Dette dreier seg i hovedsak om antagelsen om at vår tilgang til virkeligheten er gjennom språket. Språket er et virkemiddel for å skape representasjoner av virkeligheten, og selv om virkeligheten i aller høyeste grad eksisterer, vil betydningen av den – og opplevelsen av den – variere fra person til person. Jørgensen og Phillips (1999) bruker oppfatningen av en oversvømmelse som eksempel på dette (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 18). Der oversvømmelsen er et materielt faktum som skjer uavhengig av oppfatningen den enkelte har av verden, vil betydningen av den likevel kunne oppleves svært ulik. Der noen vil mene den er en konsekvens av dårlig klimapolitikk og global oppvarming, vil andre mene den er et utslag av guds vilje. Oversvømmelsen i seg selv er altså et felles faktum, men den tilskrives betydning ut fra ulike perspektiver eller diskurser. I forbindelse med rapportering og journalføring, som ble nevnt innledningsvis, spiller språket en sentral rolle, og dette kommer tydelig fram i analyseringen av Strand Lobben-saken. Språkets konstruksjon av virkeligheten i saken, gjennom opplevelsene til ulike involverte parter, skal vise seg å spille en betydningsfull rolle for det endelige utfallet.

Språket spiller altså en sentral rolle i reproduksjonen av den sosiale virkeligheten vi forholder oss til. Språket som system stammer fra den strukturalistiske språktradisjonen, og kan knyttes tett opp mot «lingvistikkens far», Ferdinand de Saussure og hans *langue* og *parole* (Jørgensen & Phillips, 1999). Disse to nivåene representerer språkets struktur og den konkrete språkbruken. Der *langue* er fast og uforanderlig, plasseringen av tegn som til sammen former ord og setninger, er *parole* språkets betydning gjennom menneskers anvendelse i ulike situasjoner. Et dagsaktuelt eksempel på dette kan være betydningen av ordet «samfunnskritisk». Å være samfunnskritisk dreide seg tidligere om å stille seg kritisk til samfunnet, eksempelvis gjennom «samfunnskritisk litteratur». Under dagens norske forhold,

der covid-19-pandemien fremdeles pågår, blir «samfunnskritisk» i størst grad benyttet for å betegne funksjoner og virksomheter som er kritiske, eller med andre ord nødvendige for at samfunnet skal fungere. Dette kan også knyttes opp mot det noe friere poststrukturalistiske tankesettet, der betydning ikke fastlegges så entydig og endelig. Det er gjennom forhandlinger og konflikter i det sosiale rom, at ordets betydning fastsettes og utfordres. Ordet *kritisk* vil i visse sammenhenger bety å stille seg spørrende og skeptisk til en gitt situasjon, deriblant *samfunnskritisk*, men plasseres det i en helsediskurs er det plutselig negativt ladet og beskrivende for en pasient i alvorlig fare – en kritisk situasjon. I den «nye» betydningen, som har fått fotfeste under pandemien, vil ordet kritisk bære samme betydning som nødvendig, viktig eller avgjørende. Ordet er enda det samme, men forholdene og tiden vi lever i gir oss flere oppfatninger av ordets rette betydning. I det poststrukturalistiske finnes det altså enda strukturer, men kun i en foreløpig og ikke nødvendigvis motsigelsesfri form (Jørgensen & Phillips, 1999).

Den poststrukturalistiske tankegangen står ikke like sterkt i alle de ulike tilgangene til diskursanalysen, men Jørgensen og Phillips (1999) trekker fram fire felles punkter som særlig sentrale: (1) Språket er ikke en avspeiling av den allerede eksisterende virkeligheten, (2) språket er strukturert i diskurser, og betydningen skifter fra diskurs til diskurs, (3) disse vedlikeholdes og forandres i ulike diskursive praksiser, og (4) vedlikeholdelsen og forandringen skal søkes i de konkrete kontekstene der språket er i bruk (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 21). Språk, både gjennom skriftlig og muntlig fremstilling er av stor betydning i arbeid med mennesker, og formidling kan være utslagsgivende i barnevernssaker. Med denne grunnleggende forståelsen av den vitenskapsteoretiske bakgrunnen til diskursanalysen, beveger vi oss over på neste trinn: *diskursteori*.

2.2 Diskursteori

Diskursanalysen har vokst seg til å bli et bredt spekter av tverrfaglige metoder og teoretiske tilnærminger, og det er ingen tydelig enighet om konkret betydning og begrepsforståelse (Jørgensen & Phillips, 1999). I motsetning til annen kvalitativ forskningsmetode kan diskursanalysen sies å forene metode og teori gjennom at den både gir konkrete metodiske verktøy for analyse, og samtidig bygger på teoretiske antagelser om språkets betydning (Bratberg, 2017). Denne sammenvevingen av teori og metode skal man som forsker være bevisst når man bruker analyseformen som metode for å utføre sine empiriske undersøkelser.

Når det gjelder begrepet *diskurs* er definisjonene mange. Historisk sett stammer ordet fra latinske *discursus*, som i Det norske akademis ordbok har betydningen «løpe hit og dit» (NAOB, hentet 10.06.21). Begrepet brukes i dag over flere fagfelt, og med noe ulik betydning. I Språkrådet og Universitetet i Bergen sin ordbok defineres diskurs først som et synonym til *samtale* eller *drøfting*, en definisjon som gjerne brukes i daglig tale (Språkrådet og Universitetet i Bergen, hentet 10.06.2021). Språkvitenskapelig defineres det som «en språklig enhet som er større enn en setning» (Språkrådet og Universitetet i Bergen, hentet 10.06.2021). Det er tydelig at diskursbegrepets kontekst i stor grad påvirker dets betydning, og det er derfor viktig å avklare hvilken betydning diskurs gis i akkurat denne teksten. Iver Neumann presenterer sitt forslag til definisjon på diskursbegrepet som følgende:

«En diskurs er et system for frembringelse av et sett utsagn og praksiser som, ved å skrive seg i institusjoner og fremstå som mer eller mindre normale, er virkelighetskonstruerende for sine bærere og har en viss grad av regularitet i et sett sosiale relasjoner» (Neumann I. B., 2021, s. 21).

Jeg forstår med dette diskurs som den rammen som skaper rommet vi tolker, forstår og handler ut ifra. De betingelsene som eksplisitt eller implisitt gjør det mulig for oss å forholde oss til verden på den måten vi gjør, som påvirker de avgjørelsene vi tar og som er med på å skape kategoriene vi handler innenfor. Diskursen gir oss en pekepinn på hvordan vi forholder oss til den verden vi lever i – en måte å forstå verden på (Foucault, 2002).

Det finnes altså mange måter å tilnærme seg diskursanalysen på, og listen over sentrale skikkelser på feltet er lang. Noen teoretikere som særlig har etablert seg på det diskursanalytiske feltet er *diskursanalysens far*; Michel Foucault, og ekteparet Ernesto Laclau og Chantal Mouffe (Jørgensen & Phillips, 1999). Analysen i studien vil hovedsaklig dreie seg rundt deler av Foucaults makt- og subjektforståelse og elementer fra Laclau og Mouffe sin diskursteori, og det vil derfor videre redegjøres for disse teoretiske tilnærmingene.

2.2.1 Michel Foucault

Michel Foucault var en fransk filosof og idéhistoriker som bidro med svært innflytelsesrik forskning i tiden etter andre verdenskrig. (Hammer, 2019). Foucault er særlig kjent for sin utgivelse fra 1969, *The Archeology of Knowledge*, og det er her han beskriver de såkalte *diskursive formasjoner*, som vi i dag kjenner som diskurser (Foucault, 2002). Foucault var

opptatt av historiens påvirkning på dagens praksis og tok utgangspunkt i det såkalte *arkivet* (Neumann I. B., 2001). For Foucault var ikke arkivet en samling dokumenter, slik arkiv i tradisjonell forstand gjerne oppfattes som, men heller en tro på at hva vi opplever som *riktig* og *naturlig* i en gitt tid, avhenger av et sett praksiser som har muliggjort disse opplevelsene. Dette historiske perspektivet er karakteristisk for Foucaults diskursanalytiske tankesett, og illustreres eksempelvis gjennom hans studier på galskap og forståelsen av dette (Bratberg, 2017).

Foucault mente at hva som til en gitt tid defineres som galskap var en sosial konstruksjon, der vi som mennesker begrenser hva som anses som «normalt» (Bratberg, 2017, s. 44). Her kan diagnosen *hysteri* fungere som eksempel. Hysteri som en lidelse som oppsto i det kvinnelige kjønnsorgan var veletablert i europeisk medisinsk diskurs, og fra antikken til 1700-tallet var det denne oppfatningen som dominerte (Skålevåg, 2019). Forståelsen av lidelsen har imidlertid endret seg over tid med ulike medisinske diskurser, og der man tidligere behandlet sykdommen med kurbad skulle man på 1800-tallet plutselig hypnotisere pasientene. Å tro at denne type endringer skyldes utvikling i medisinsk innsikt, ville ifølge Foucault være å lure seg selv. Ifølge ham dreier dette seg om hvilke kunnskapsregimer som står utfordret – hvilke tankesett som har *hegemoni* i sin tidsepoke (Bratberg, 2017). Dette er overførbart til en barnevernsfaglig kontekst. Hva som anses som den beste avgjørelsen for et barn i en barnevernssak vil avhenge av hvilket kunnskapsregime som regjerer i den gitte tid – eksempelvis det *tilknytningsteoretiske perspektivet*. Når tilknytningsteori etableres som en sentral forståelsesramme i barnevernet, plasseres det i en tilsvarende diskursiv posisjon som gjør at saksbehandlere og andre ser etter tilknytning til fordel for andre aspekter ved saken. Det beste for barnet forandrer betydning i ulike historiske kontekster, forståelsesrammer – *diskurser*. I en barnevernsfaglig kontekst kan dette knyttes opp mot hva som til en gitt tid anses som det beste for et barn. Der man for ikke alt for mange tiår siden brukte fysisk avstraffelse som oppdragelsesmetode på barn i Norge, regnes dette som normativt – og lovmessig – uakseptabelt i dag. Diskursen som til en gitt tid har hegemoni er altså i en maktfylt posisjon, og *makt* er et spesielt sentralt begrep i Foucaults tenkning.

Makt og subjekt

Foucaults maktforståelse skiller seg fra den tradisjonelle forståelsen av makt som noe en besitter og kan utøve over andre. Makt er ifølge Foucault det som produserer det sosiale (Jørgensen & Phillips, 1999). Diskurser besitter makt gjennom å skape en sannhet, en begrensning for hva som fremstår som normalt, og dermed påvirke individers handlinger. I en barnevernsfaglig kontekst, og med særlig relevans for denne studien, kan eksempelvis en Norsk offentlig utredning (NOU) være maktfylt. En NOU skrevet til barnevernet er retningsgivende for deres arbeid, og skaper – og avgrenser – et handlingsrom de må arbeide innenfor. Dette kan også knyttes til ulike historiske kontekster, slik Foucault var særlig opptatt av. Tidligere var det biologiske prinsipp svært sentralt i barnevernets arbeid – en diskurs som både eksplisitt og implisitt gjennomsyret avgjørelser knyttet til hva som var det beste for barnet. Så skjedde det et skifte, da NOU 2012:5 kom, med forslag om at det utviklingsstøttende tilknytningsprinsipp i stor grad skulle erstatte det biologiske prinsipp. Tilknytningsteori hadde lenge vært en del av barnevernsfaglig arbeid, men med denne utredningen ble det for alvor fokus på at det biologiske prinsipp på visse områder skulle tilsidesettes til fordel for tilknytning som hovedfokus i avgjørelser. Dette var nå *det beste for barnet*. Hvor makten ligger og hva som oppleves som «det rette» å gjøre er historisk betinget, og i stadig utvikling.

Makt er en forutsetning for et annet viktig begrep i Foucaults diskursteori: *subjektet* (Hennum, 2015). Foucault sin subjektforståelse baserer seg på ideen om at subjektet skapes i diskurser (Jørgensen & Phillips, 1999). Med dette mener han at subjektet er *desentrert*, i motsetning til den allmenne betydningen av subjektet som autonomt og suverent. Hans subjektforståelse er inspirert av hans lærer, Louis Althusser, og hans begrep om *interpellasjonsprosess*. Interpellasjon defineres som prosessen der individet gjøres til et ideologisk objekt gjennom å konstrueres i en sosial posisjon (Jørgensen & Phillips, 1999). Språket skaper en rolle, en *subjektposisjon*, som individet – i følge Althusseres antakelser – aksepterer. Når individet aksepterer subjektposisjonen hen er interpellert inn i er det ingen mulighet for motstand. Dette kan eksempelvis gjelde en mors rolle i en barnevernssak. Hun blir interpellert inn i et ideologisk subjekt, og hennes handlingsrom skapes deretter. Hvordan (1) språket konstruerer subjektene i Strand Lobben-saken, (2) subjektene blir interpellert inn i visse subjektposisjoner, og (3) hvorvidt disse subjektposisjonene blir akseptert, er betydningsfulle elementer for utfallet i saken.

2.2.2 Ernesto Laclau og Chantal Mouffe

Ernesto Laclau og Chantal Mouffe har bidratt med sentral forskning på det diskursteoretiske feltet (Jørgensen & Phillips, 1999). Selv om deres tekster ikke i hovedsak bidrar med konkrete verktøy for tekstnær diskursanalyse, kan deres tanker – gjerne i kombinasjon med andre teoretikere – gi en fruktbar base for diskursanalysen. Deres teori bygger på en kombinasjon av et marxistisk- og strukturalistisk/poststrukturalistisk tankesett, der «hele det sociale felt forstås som et væv av betydningsdannelsesprosesser» (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 35). Diskurser skapes i det sosiale og kulturelle, og tilegnes mening gjennom sine omgivelser. Laclau og Mouffe bruker noen sentrale begreper i forklaringen av sitt diskursteoretiske syn, blant disse: *Nodalpunkter* og *det diskursive felt*.

Nodalpunkter er sentrale punkter som diskursen skapes rundt og får betydning i forhold til (Jørgensen & Phillips, 1999). Der *kroppen* kan kalles et nodalpunkt i legevitenenskapen, kan vi si at *atferd* er et nodalpunkt i den tilknytningsteoretiske diskurs. Laclau var særlig inspirert av Jacques Lacans teorier i forbindelse med konstruksjonen av subjektet, da spesielt hans *mesterbetegnere*, som her vil bli kalt *identitetens nodalpunkter* (Jørgensen & Phillips, 1999). Dette beskriver hvordan individets identitet skapes diskursivt. I en barnevernssak kan dette eksempelvis dreies rundt nodalpunktet *mor*, der kjernen i identiteten til kvinnen det gjelder i den gitte saken er at hun er *en mor*. Identiteter er noe man blant annet tildeles i diskursive prosesser, og forstås dermed som noe sosialt (Jørgensen & Phillips, 1999). Der identitetens nodalpunkt er *mor* blir kvinnen tildelt betegnelser knyttet til den diskursive konstruksjonen av en mor, som ‘omsorgsfull’, ‘tålmodig’ og ‘uselvisk’. For å være en «riktig» mor, må hun dermed leve opp til disse forventningene fra omverden. Bærer kvinnen andre karakteristika utenfor «normalen» når det gjelder forventninger til «den riktige mor», kan dette i en barnevernssak potensielt være utslagsgivende for avgjørelser som blir tatt.

Det diskursive felt kan beskrives som en slags utelukkelse av betydninger for å skape entydighet i en gitt diskurs (Jørgensen & Phillips, 1999). En diskurs er i følge Laclau og Mouffe en reduksjon av muligheter, og det diskursive felt blir med dette alle mulighetene diskursen utelukker (Jørgensen & Phillips, 1999). Jørgensen og Phillips (1999) sier det slik:

«Diskursen etableres som en totalitet, hvor hvert tegn er entydigt fastlagt som moment gjenner relationer til andre tegn (som et fiskenet), og det gør den ved at udelukke alle de andre mulige betydninger, tegnene kunne have, og de andre mulige måder, de kunne være relateret til hinanden på. En diskurs er således en reduktion af muligheter. Den er et forsøg på at standse tegnene glidning i forhold til hinanden og dermed et forsøg på at skabe entydighet. Alle de muligheder, diskursen dermed udelukker, kalder Laclau og Mouffe *det diskursive felt* ('the field of discursivity' [...]) – eller 'det konstitutive ydre'. (Jørgensen & Phillips, 1999, s. 37)

Diskursen får sin betydning gjennom å utelukke andre mulige betydninger – redusere andre muligheter. Laclau og Mouffe ser på diskurser som foranderlige, og at med forandring av det diskursive felt skjer også forandringer i diskursen (Jørgensen & Phillips, 1999). Dette kan eksempelvis illustreres gjennom ulike rådende diskurser i barnevernsfaglig arbeid. Der det i en gitt historisk kontekst vil være visse oppfatninger som er gjeldende, som fokuset på ivaretagelsen av den biologiske familien, vil det under andre forhold være andre betingelser som gjelder. Dette er med på å ramme inn handlingsrommet til barnevernsarbeiderne, og kan sees i sammenheng med det økte fokuset på tilknytning mellom omsorgsperson og barn i norsk barnevernsarbeid (Sommerfeldt, 2019). Tilknytning spiller en sentral rolle i barnevernsfaglig arbeid, og videre vil oppgaven bevege seg over på det tilknytningsteoretiske feltet.

2.3 Tilknytningsteori

I dette kapitlet vil den sentrale teorien i oppgave presenteres: *tilknytningsteori*. Først presenteres et overblikk over tilknytningsteoriens historiske bakteppe, før tilknytningsteoriens rolle i sosialt arbeid og barnevern legges fram. Deretter vil teorien plasseres i en diskursanalytisk kontekst.

Begrepet tilknytning representerer et veletablert tankesett og en viktig rolle i dagens sosiale arbeid og barnevern. Tilknytningsteorien oppstod, som nevnt innledningsvis, på 1950-tallet, gjennom den britiske psykiateren John Bowlbys forskning på barns utvikling (White, Gibson, Wastell, & Walsh, 2020). I engelsk faglitteratur skilles det mellom de to begrepene *attachment* og *bonding* i beskrivelsen av tilknytning, og selv om det ikke er et tydelig oversatt begrepsskille mellom disse i norsk litteratur, understreker Kvello (2012) et viktig skille i betydningen av de to. Der *attachment* dreier seg om barnets relasjon til omsorgspersonene sine, brukes *bonding* om omsorgspersonens relasjon til barnet (Kvello, 2012, s. 117). Barnevernsarbeid tar i stor grad utgangspunkt i barnets tilknytning til omsorgspersonene sine, selv om det i flere saker er tydelig at den bristende tilknytningen ofte har røtter i

omsorgspersonens manglende tilknytning til barnet (Kvello, 2012). Dette kan eksempelvis være i saker der foreldrene er ambivalente til å få barnet, eller mor gjennomgår en fødselsdepresjon. Selv i de mest prekære familiesituasjoner der barnet opplever avvisning og neglisjering vil det danne en tilknytning til sine omsorgspersoner (Kvello, 2012). Spørsmålet er dermed ikke hvorvidt barnet er tilknyttet, men hvordan denne tilknytningen kommer til uttrykk gjennom barnets atferd.

2.3.1 Tilknytningsteoriens historiske forankring

“In the mindset of modern child welfare, ‘secure attachment’ – a strong bond between offspring and their mother – has come to be considered one of the child’s most basic needs” (White, Gibson, Wastell, & Walsh, 2020, s. vii). Tilknytning mellom barn og forelder har vokst seg til å bli et av de viktigste behovene å ivareta i de tidlige stadier i barnets oppvekst. Det er ikke lenger kun utøvelse av omsorg og dekking av basale behov som blir sett på som viktigst som forelder, og interaksjon mellom foreldre og barn har i vår tid blitt tildelt en ny betydning. John Bowlby, James Robertson og Mary Ainsworth er tre teoretikere som har utpekt seg når det gjelder forskning på tilknytningsteori, og som har vært særlig viktige bidragsytere til teoriens utvikling.

John Bowlbys interesse for tilknytning knyttes i stor grad til hans egen oppvekst, der han de første årene av livet sitt ble oppdratt av en barnepike som senere forlot ham da han kun var fire år gammel (White, Gibson, Wastell, & Walsh, 2020). Bowlby beskriver sorgen da barnepiken dro som sammenlignbar med tapet av en mor. Han utdannet seg til å bli barnepsykiater, og hans egne livserfaringer har preget mye av forskningen hans. James Robertson var en sosialarbeider og psykoanalytiker fra en Skotsk arbeiderklassefamilie (White et al., 2019). Han jobbet i sine tidlige år på barnehjemmet til Anna Freud, og hans sterke evne til observasjon ble plukket opp og førte ham videre til John Bowlby sin enhet ved Tavistock Institute, der han ble ansatt som forskningsmedarbeider (Halvorsen, 2018). Robertson var særlig opptatt av å studere barn som ble adskilt fra sine mødre i forbindelse med sykehusinnleggelse, og Robertson og Bowlbys forskning på 50-tallet identifiserte tre stadier av nedtrykthet knyttet til barns separasjon fra foreldrene sine: *protest*, *fortvilelse* og *løsrirelse* (Halvorsen, 2018).

Det første stadiet, *protest*, dreier seg i ordets rette forstand om at barnet, i det det er i ferd med å bli skilt fra sin mor, reagerer desperat med gråt og klamring i forsøk på å forhindre henne i å gå. Det andre stadiet, *fortvilelse*, viser seg i form av at barnet slutter å protestere og roer seg ned, til tross for at det enda er tydelig preget av situasjonen og ikke ønsker trøst fra andre voksenpersoner i rommet. *Løsrivelsen* skjer når separasjonen vedvarer og barnet roer seg. Barnet gjennomgår tilsynelatende en slags tilpasning til sin nye tilværelse. Her vil det muligens ta imot trøst fra andre, og det kan vise sinne og bitterhet overfor foreldrene når de returnerer. Forskningen til Bowlby og Robertson var med på å endre praksis i forbindelse med sykehusinnleggelse av barn, og har spilt en viktig rolle når det gjelder hvordan man forholder seg til barns behov i situasjoner der de må skilles fra foreldrene sine.

Utviklingspsykologen Mary Ainsworth forsket i likhet med Bowlby og Robertson også på barns atferd i forbindelse med separasjon fra sine foreldre, eller rettere sagt, *mødre*. Ettersom det på denne tiden var mor som ble regnet som barnets omsorgsperson, ble datidens forskning i stor grad gjort på mor og barn. Begrepet «maternal care» – *mors omsorg* – er mye brukt i den tilknytningsteoretiske forskningen, og vurderingen av omsorgsevner ble i stor grad knyttet til mor (Skre & Mørch, 2018). Ainsworth skrev sin avhandling med psykolog William Blatz som veileder, og hun interesserte seg stort for hans *security theory* om barns behov for en trygg base (Halvorsen, 2018). Hun lanserte på 1960-tallet sin metode for å kartlegge barns tilknytning til sine omsorgspersoner, det såkalte *fremmedsituasjonsforsøket* (Skre & Mørch, 2018). Dette gikk ut på at barnet plasseres i lek med mor og en fremmed i et rom, og at mor etter hvert forlater situasjonen, før hun etter en stund returnerer. Her ønsket Ainsworth å observere barnas trygghet og reaksjonsmønster, og hun kom fram til tre ulike former for tilknytningsatferd. De tre formene har gjennomgått noe ulike oversettelser fra engelsk til norsk, og vil i denne oppgaven betegnes som *trygg tilknytning*, *utrygg ambivalent tilknytning* og *utrygg unnvikende tilknytning*.

Den kategorien de fleste av barna havnet under var den såkalt *trygge* tilknytningen. Dette var den gruppen barn som var trygge fram til mor forlot rommet, ble bekymret og urolige da hun dro, og viste trygghet da hun returnerte. Så lenge omsorgspersonen var til stede, ville det trygge barnet vise tegn til tilbøyelighet for samhandling med den fremmede. Barna med såkalt *utrygg ambivalent tilknytning* ble bekymret og urolige da mor dro, og viste en form for avvisning overfor henne da hun returnerte. Den siste gruppen, som kun dreide seg om noen få

barn, viste ingen tegn til utrygghet da mor forlot rommet og heller ingen stor interesse da hun returnerte. Denne kategorien kalte Ainsworth for *utrygg unnvikende*. I senere år presenterte psykolog Mary Main en fjerde tilknytningsform som hun kalte *utrygg desorganisert tilknytning*, der barnet reagerer med følelsesmessig forvirring (Skre & Mørch, 2018). Denne formen for tilknytning mente hun å finne hos barn som hadde opplevd omsorgssvikt og misbruk av sine nærmeste omsorgsgivere, og den kunne føre til alvorlige psykiske lidelser. Ainsworths forskning på barnets tilknytningsatferd gjorde tilknytningsteorien anvendbar i sosialfaglig sammenheng, og den førte til en antakelse om at man gjennom observasjon av barns atferd i samhandling med omsorgspersonen kunne fastslå noe om omsorgskvalitet (Halvorsen, 2018). Disse funnene har vært spesielt sentrale i tilknytningsteoriens etablering i sosialt arbeid og barnevern.

2.3.2 Tilknytningsteori i sosialt arbeid og barnevern

Tilknytningsteori oppsto blant annet i et forsøk på å forstå hvordan barn responderte på tap og tidlig separasjon fra nære omsorgspersoner, men kan sies å ha utviklet seg til å i større grad gjenspeile kvaliteten på omsorg (White, Gibson, Wastell, & Walsh, 2020). Den økte bevisstheten rundt barnemishandling på 1960-tallet vekket behovet for et verktøy for å avdekke karakteristisk atferd hos barn som hadde opplevd forsømmelse, noe tilknytningsteori bidro til. Dette gjorde teorien retningsgivende for barnevernets praksis. Det ble allment akseptert at barn som opplevde mishandling og forsømmelse reagerte med en utrygg tilknytningsatferd, og at dette potensielt kunne få store konsekvenser for fremtiden deres. Markørene i barnas atferd og reaksjonsmønster kunne observeres, og ga en sosial pekepinn for forståelsen av mishandling hos barn, i motsetning til de tradisjonelle fysiske tegnene man gjerne så etter i barnevernsarbeid. For sosialarbeidere skapte tilknytningsteori et grunnlag for observasjon av foreldre og barn i samspill, som verktøy for å vurdere deres kapasitet som omsorgsgivere og eventuelt veilede dem ved behov.

Bruken av teori i sosialt arbeid har vært med på å skape en kunnskapsbase som kan brukes for å legitimere avgjørelser som blir tatt, og anskaffe sosial aksept rundt yrket (White et al, 2020). Barnevernsarbeidere må til tider ta svært krevende og ubehagelige avgjørelser, og gjennom å plassere disse inn i et teoretisk rammeverk kan oppgavene oppleves enklere å gjennomføre. White et al., (2020) beskriver tilknytningsteoriens rolle på barnevernsfeltet gjennom Roland Barthes sitt «myte»-begrep (Barthes 1973, sitert i White et al., 2020, s.24). Med dette mener

de at teorien eksisterer mytisk som et slags underliggende udiskutabelt faktum man i arbeid med barnevern er nødt til å forholde seg til – den har blitt institusjonalisert inn i profesjonen. Data fra Gibson (2019) sin studie på barnevernsarbeidere, presentert i White et al., (2020) underbygger nettopp dette. I samtale med barnevernsarbeidere opplever han at det, til tross for at det ikke nødvendigvis blir nevnt, er tydelig at grunnmuren i avgjørelsene tatt av intervjuobjektene stort sett baserer seg på et tilknytningsteoretisk tankesett (White et al., 2020). Altså ligger teorien til grunn for mye av arbeidet, til tross for at det ikke ytres eksplisitt. En slags rådende *diskurs*.

2.3.3 Tilknytning som diskurs

Michel Foucault og hans arbeid med forholdet mellom språk, makt og kunnskap har bidratt til å belyse den gjennomgripende rollen velferdsfagfolk spiller i reguleringen av menneskers dagligliv (White, Gibson, Wastell, & Walsh, 2020). Her rettes spesielt kritikken til hvordan psykologien har skapt angivelig universelle normer for atferd som kan måles objektivt. Dette innebærer at leger, lærere eller i dette tilfellet barnevernsarbeidere, er de som avgjør hva som er innenfor normalen. Disse instansenes vurdering av enkeltindividet kan i ytterste konsekvens føre til svært inngripende endringer i menneskers liv, som familieoppløsning.

I ethvert samfunn vil det eksistere mange konkurrerende diskurser som gir ulike måter å forstå hendelser og omstendigheter. Diskurser kan i dette tilfellet forstås som uttalelser som konstruerer og underbygger visse måter å gjøre ting på, og begrenser andre (White et al., 2020). I Foucaults tro vil ikke enkeltindividet nødvendigvis være bevisst de dominerende diskursene, men de er implisitt med på å forme den enkeltes sosiale verden. Spørsmålet blir dermed hvordan tilknytningsteori ble et så fremtredende og ofte dominerende perspektiv innenfor barnevern og arbeid med barn. White et al., (2020) presenterer sin påstand om at etableringen av tilknytningsteorien i barnevernet har vært en såkalt «bottom-up»-prosess, der de som arbeidet med det i praksis så det som nyttig, og gjennom videreformidling opp i systemet ble det en del av utdanning og kursing. Det samme kan påstås om etableringen av tilknytningsteori i norsk barnevern. Som tidligere nevnt var NOU 2012:5 en stor bidragsyter i implementeringen av tilknytningsteori i større grad i norsk barnevernsfaglig arbeid. Dette førte til et økt fokus på grunnleggende nivå, der tilknytningsteorien fikk større plass i utdanningsløpet hos barnevernspedagoger, og kursing og opplæring i tilknytning ble en del av hverdagen til barnevernsarbeidere (Pedersen & Pedersen, 2016).

Kapittel 3: Metode

Iver Neumann kom i 2001 med sitt tilskudd til innføringslitteraturen i diskursanalyse: *Mening, materialitet, makt: En innføring i diskursanalyse*, og tyve år senere – akkurat i tide til denne studiens innspurt – kom andreutgaven. I prosessen med å orientere meg på metodefeltet opplevde jeg en trang til å finne en konkret fremgangsmåte knyttet til en spesifikk teoretiker, og dette var med på å begrense analyseringen min. I den digitale og for øyeblikket relativt isolerte tiden vi lever i, deltok jeg på et såkalt *webinar*, der Neumann fortalte om sin nytting i forbindelse med lansering. Et spørsmål ble stilt, der noen ønsket å vite hvordan Neumann mente man kunne skille på *kritisk* diskursanalyse og diskursanalyse. I svaret bet jeg meg merke i Neumann sin tydelige beskjed: Kjernen i samfunnsvitenskap bør være å se på hva folk *faktisk* gjør, og hvilke konsekvenser dette har. Så ville det ifølge ham komme litt i annen rekke hva slags type diskursanalyse det er. Det handler om å ikke begrense seg, men være åpen for de virkemidlene man har for å forstå det store bildet. Elementer fra ulike tilnærminger kan bidra til en bredere forståelse, men det er ikke nødvendigvis behov for å avgrense seg til en konkret «mal».

Til tross for at diskursanalysens mange teoretikere kan forenes i enighet om at analysens hensikt er å avdekke hvordan diskurser konstruerer virkelighet, finnes det altså mange måter å innrette analysene på. I prosessen med å velge en fremgangsmåte for diskursanalysen i studien måtte jeg først få en oversikt over valgmulighetene, og deretter velge en retning å gå for. Jeg valgte å la meg inspirere av Foucaults forståelse av makt og subjekt og noen sentrale diskursteoretiske begreper fra Laclau og Mouffe sin diskursteori. Dette dannet grunnmuren for min operasjonalisering av diskursanalysen som metode.

3.1 Min operasjonalisering av diskursanalyse

I denne studien ønsket jeg, som oppgaven så langt har vist, å finne ut noe om hva som virket retningsgivende for det norske barnevernets avgjørelser i Strand Lobben-saken. Jeg startet derfor prosessen med å utforme en fremgangsmåte jeg ønsket å gjøre arbeidet ut ifra, som endte med å deles opp i tre steg. Videre vil det redegjøres for disse.

Steg 1:

I det første steget i analyseprosessen valgte jeg å inspireres av Neumann (2021) og hans *kulturelle kompetanse* (Neumann I. B., 2021). Skal man gjennomføre en diskursanalyse er man ifølge Neumann (2021) nødt til å ha en viss grad av kjennskap til konteksten diskursen finner sted i. Kunnskap om hvilke premisser som ligger til grunn for diskursen er sentralt i gjennomføringen av en god diskursanalyse (Neumann I. B., 2021). Til tross for at innhenting av kulturell kompetanse ikke innebar tekstnær analysering av Strand Lobben-saken, og dermed skiller seg noe fra «tradisjonell» analysering, har jeg valgt å ta dette med som en del av den analytiske prosessen. Dette fordi jeg ser på det å plassere saken jeg skal arbeide med i en samfunnskontekst som en vesentlig del av det analytiske arbeidet. I denne delen av analyseringen fokuserte jeg på å kontekstualisere Strand Lobben-saken gjennom å gjøre meg kjent med ulik omtale i media og forskning. Jeg startet med å gjøre konkrete søk på saken i ulike store nettaviser, og begynte gjennomlesing av de sakene som fremsto som mest relevante. Jeg strukturerte sakene jeg ønsket å ta med meg videre inn i et avisarkiv, sortert etter mediehus og publiseringsdato. Disse avisartiklene brukte jeg for å danne meg et bilde av hvordan mediene oppfattet, og eventuelt valgte å fremstille saken. Etter at jeg hadde dannet meg et overblikk gjennom media, begynte jeg å undersøke Strand Lobben-saken gjennom forskning. Jeg fokuserte på relativt dagsaktuelle artikler og kommentarer som omhandlet saken, og leste meg gjennom en rekke innfallsvinkler. Også her samlet jeg det mest relevante i et arkiv, før jeg avslutningsvis valgte meg ut et utvalg tekster jeg ønsket å ta med meg videre i studien.

Steg 2:

Det andre steget i analyseprosessen innebar en grundig gjennomlesing av det valgte tekstmaterialet for å få et overblikk over hva jeg hadde å arbeide med. Jeg hadde to mål med denne gjennomlesingen. For det første ønsket jeg å utforme en tidslinje for å få oversikt over sakens helhet. Ettersom at saken strakk seg over 11 år, og dokumentet er på over 100 sider, så jeg på dette som en viktig del av den analytiske prosessen. For det andre ønsket jeg å merke meg noen nøkkelbegreper og sentrale elementer – hva som virket å organisere diskursen.

Jeg startet med en generell gjennomlesing av saken der jeg fokuserte på å merke meg de overordnede linjene for å danne meg en konkret og faktabasert tidslinje. Dette var vesentlig for å få et overblikk over sakens hendelsesforløp før jeg gikk i dybden. Etter at jeg hadde

utformet denne tidslinjen gikk jeg videre til å lese gjennom saken på utkikk etter hva som kunne virke å være sentrale elementer, subjektposisjoner og nodalpunkter. Underveis i analyseringen fargekoordinerte jeg funnene inn i skjema for å få et overblikk over hva som virket å være av betydning for den videre i analysen. Jeg gjorde digitale ordsøk i dokumentet for å undersøke visse begreper som virket fremtredende og brukte disse funnene som pekepinn for den videre analyseringen. Det var i denne delen av analysen at tilknytningsteori for alvor kom til syne. Jeg merket meg tre særlig fremtredende elementer jeg valgte å ta med meg videre i analysen: *tilknytning, mor og barn*.

Steg 3:

Da de to ovennevnte stegene var gjennomført begynte jeg på det tredje og største steget i analyseprosessen min. Jeg hadde analysert meg frem til én fremtredende hovedretning for analysen – *tilknytningsteori* – og merket meg to ledende punkter for tilknytningen – *mor og barn*. Ut ifra disse funnene utarbeidet jeg den videre analysen. Det neste steget ble å nærlese teksten med problemstillingen i fokus, ut ifra de funnene jeg så langt hadde gjort. For leservennlighetens skyld gjentas problemstillingen her:

Hvilke elementer virker å være retningsgivende for barnevernets avgjørelser i Strand Lobben-saken, og hvilke konsekvenser synes dette å ha for den biologiske moren?

I denne delen av analysen valgte jeg å følge saken kronologisk, for å se den eventuelle utviklingen de ovennevnte elementene gjennomgikk i årene saken pågikk. Ettersom saken er av et omfattende omfang og strekker seg over lang tid, så jeg meg nødt til å dele den opp i mindre deler for å skape en oversiktlig og strukturert analyse. Under gjennomlesingen merket jeg meg det jeg har valgt å kalle ulike «faser» i sakens utvikling, basert på hendelser knyttet til barnevernets avgjørelser. Jeg la merke til at de store barnevernsfaglige avgjørelsene som ble tatt underveis i sakens løp igangsatte nye «faser» i saken. Gjennom å følge disse fasene med de tre hovedelementene *tilknytning, mor og barn* i fokus, kom mange interessante funn til syne og analysen ble strukturert på en oversiktlig måte fra start til slutt.

3.1.1 Min metodiske verktøykasse

Jeg har gjennom ulik teori og metodelitteratur så langt samlet noen begreper i min verktøykasse som vil utpeke seg som spesielt sentrale i analyseringsprosessen. Foucaults forståelse av *makt* som noe diskursen besitter er særlig vesentlig når det gjelder bruken av

teori i barnevernet og dette fungerer som en grunnmur for hele analysen. Teorien som skaper diskursen danner en sannhet som videre påvirker barnevernets handlinger. Foucaults *subjektposisjon* og Althussers *interpellasjonsprosess* gir meg en måte å forstå konstruksjonen av subjektene i saken diskursivt, der språkets rolle står spesielt sentralt. Laclau og Mouffe sitt *nodalpunkt* fungerer som et verktøy for å orientere meg i diskursen, mens *identitetens nodalpunkt* bidrar til en forståelse av hvordan identiteten til individene konstrueres gjennom forventinger knyttet til gitte roller i saken. *Det diskursive feltet* veileder meg og viser diskursens betydning gjennom å utelukke andre muligheter, og diskursens *representasjoner* viser hvordan språket gir oss en forståelse av verden ved å løfte noen ting fram, og holde andre ting i skyggen. Hvordan ulike aktører i saken blir representert – hva som blir inkludert og hva som blir utelatt – er altså sentralt i forståelsen av utfallet i saken. Disse representasjonene kan tolkes med støtte fra ulik *tilknytningsteori*, der aktørens *tilknytningsatferd* står sentralt i forståelsen av saken.

3.2 Datamateriale

Analysen i studien baserer seg på Strand Lobben-saken, gjennom EMD sin gjennomgang av saksgangen og sakens faktum. Saksøkerne er biologisk mor, hennes barn (X og Y) og hennes foreldre, mot staten Norge. Domsreferatet er omfattende, både av størrelse og gjennom sine tidvis tunge juridiske formuleringer. Det innledes med en presentasjon av sakens prosedyre, før en redegjørelse av fakta og omstendigheter. Denne innebærer en gjennomgang av alle leddene saken har vært gjennom og forvaltningsinstanser, der fakta om saksøkerne og situasjonen i stor grad baserer seg på uttalelser og rapporter gjort av barnevernstjenesten. Videre presenteres relevant nasjonal lovgivning og rettspraksis i saken, da spesielt med fokus på barnevernsloven av 1992, før internasjonal lovgivning legges fram. Under kapittelet som tar for seg menneskerettsloven og det påståtte bruddet på artikkel 8 i EMK presenteres kammeravgjørelsen og anførsler fra de ulike involverte parters hold. Her gjennomgås først kommentarer fra kammeret, deretter partene i saken – saksøkerne og staten Norge. Videre presenteres tredjepartskommentarene, der det i denne saken er et bredt utvalg som har ønsket å gi sitt innspill. Disse inkluderer myndigheter i Belgia, Bulgaria, Tsjekkia, Danmark, Italia, Slovakia og Storbritannia, i tillegg til ADF International, The AIMMF, The Aire Centre og avslutningsvis adoptivforeldrene til barnet. Dokumentet avsluttes med Storkammerets vurdering (i punkt 4), og det endelige resultatet, der Norge blir felt for brudd på EMK artikkel 8.

Analyseringen av Strand Lobben-saken vil baseres på den delen av dokumentet som gjennomgår fakta fra sakens start i 2008 til den ble bragt for EMD i 2013 (se side 3-37, European Court of Human Rights, 2019a). Dette begrunnes med at barnevernets skriftliggjorte opplevelser, handlinger og avgjørelser i forbindelse med saken er presentert i denne delen av dokumentet. Hvilke diskursive elementer som virker retningsgivende for barnevernets avgjørelser i saken vil dermed også være å finne her.

Kapittel 4: Analyse

Som beskrevet i metodekapittelet er studiens analyseprosess delt inn i tre overordnede steg, og kapittel 4 vil dermed deles inn deretter. De tre stegene betegnes som følgende: (1) *kulturell kompetanse*, (2) *overblikk*, og (3) *sakens faser*.

Del 1: Kulturell kompetanse

Strand Lobben-saken har vært mye omtalt i den offentlige debatten, og den har vært gjenstand for diskusjon både i media og i ulike forskningsmiljøer. Saken rører ved tematikk som strekker seg over flere fagfelt, og løfter fram spørsmål innenfor jus, politikk, samfunnsvitenskap, sosialfag og etikk for å nevne noen. Dette gjør saken spesielt aktuell for diskusjon fra mangfoldige hold, og videre vil noe sentral omtale fra media og forskning trekkes fram.

4.1.1 Strand Lobben i media

TV2 nyheter publiserte 5. november 2019, et par måneder etter dommen i Strand Lobben-saken falt, en artikkel med tittel: *Tvangsadopsjon stanset på grunn av «Lobben-dommen»*. Videre skriver journalist Asbjørn Øyhovden følgende: «Menneskerettighetsbrudd i barnevernssak får nå konsekvenser for norsk rettspraksis. Frostating Lagmannsrett bruker Lobben-dommen i argumentasjonen for å oppheve tvangsadopsjon» (Øyhovden, 2019a). Artikkelen omhandler hvordan Strand Lobben-saken har vært retningsgivende i argumentasjon mot tvangsadopsjon i ulike barnevernssaker i etterkant av dommen. Advokat Lars Mathias Undheim, understreker hvordan lagmannsretten mener at følgene av Strand Lobben-saken må medføre en endring av rettspraksis, der det i større grad må tas hensyn til biologiske foreldres rettigheter (Øyhovden, 2019a). I Foucaults tro er det makten som produserer det sosiale, og denne påstanden kan tyde på at Strand Lobben-saken står i en maktfylt posisjon innenfor den norske sosialpolitikken.

Øyhovden skrev også en artikkel vedrørende Strand Lobben-saken den dagen dommen falt i 2019 (Øyhovden, 2019b). Her presenteres jurist Marius Reikerås' påstand om at det er tydelig at flere europeiske land er svært kritiske til Norges praksis, ettersom Storkammeret valgte å godta ankebehandling i Strand Lobben-saken, til tross for at det har svært høy terskel for å ta

inn saker. Det kommer tydelig fram at det er mange kritikere hva gjelder det norske barnevernets praksis, særlig som følge av Strand Lobben-saken. Disse påstandene gir en indikasjon om at Strand Lobben-saken er en sak som har gjort inntrykk, og som bærer med seg en viss grad av tyngde når det gjelder folks oppfatning av norsk barnevern. Dette kan potensielt også ha en påvirkningskraft på fremtidig barnevernspraksis.

Det vil alltid eksistere uenigheter vedrørende avgjørelser tatt av barnevernet, og vi finner representanter for begge sider i mediene. Aftenposten publiserte i januar 2020 en kronikk skrevet av Mari Trommald, Ingvild Aleksandersen og Anders Henriksen, alle fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Trommald, Aleksandersen, & Henriksen, 2020). Tittelen «Barnet må komme først» illustrerer deres ønske om at hensynet til barnets beste må trumfe hensynet til foreldrene i saker der barnets og foreldrenes interesser kommer i konflikt. De trekker fram hvordan det er problematisk at Norge kritiseres for å legge for mye vekt på barnets beste, og at dette kan være et tegn på at ulike land vektlegger barnets rettigheter sterkere enn andre. Denne tematikken er også i fokus i norske myndigheters respons til EMD i kjølvannet av blant annet Strand Lobben-saken, der Norge blir kritisert for å ha en barnevernspraksis som er for barnesentrert. Dagbladet skriver følgende: «Norske myndigheter legger seg på ingen måte flate etter å ha blitt dømt i fem barnevernssaker i Strasbourg» (Hansen, 2020a). I sine tilsvarende ønsker norske myndigheter at EMD skal «avklare sin stilling når det gjelder barnets beste som et overordnet eller førende prinsipp». Regjeringsadvokaten tar også det reneste oppgjør med EMDs avgjørelse om å avvise Norges ankesaker i en dagbladet-sak, der han klart og tydelig sier følgende: «Siden Strand Lobben-dommen ser det ut til å være en utvikling i EMDs rettspraksis i retning av å bagatellisere prinsippet om barnets beste i den konkrete vurderingen av EMK artikkel 8 i barnevernssaker» (Hansen, 2020b). Dette illustrerer debattene som oppstår i et tidvis så betent og komplekst farvann som barnevern, og det fremkommer tydelig at Strand Lobben-saken har engasjert mange. Mediene fremmer ulike synspunkter og meninger, og Strand Lobben har blitt et etternavn med høye søketreff i de fleste norske nettaviser. De ovennevnte eksemplene kan tyde på at saken har hatt stor innflytelse både i allmennheten og politikken.

4.1.2 Strand Lobben i forskning

Når det gjelder forskningsdebatten har Strand Lobben-saken spilt en betydningsfull rolle de siste årene, og flere anerkjente professorer på ulike felt har uttalt seg om saken. Professor i

rettsvitenskap Julia Köhler-Olsen skrev etter dommen falt i 2019 om betydningen av Strand Lobben-saken for norsk barnevern i Tidsskrift for velferdsforskning (Köhler-Olsen, 2019). Köhler-Olsen trekker fram tre områder hun mener er fremtredende knyttet til det norske barnevernets praksis i saken. Det første gjelder det praktiske rundt selve omsorgsovertakelsen, dens varighet, tilbakeføringsspørsmålet, samvær og lignende. Det andre gjelder det prosessuelle: bevisene som dannet grunnlag for avgjørelsen, og hvorvidt disse var sterke nok til å rettferdiggjøre de ulike beslutningene tatt underveis i prosessen. Det siste dreier seg om den eventuelle manglende forholdsmessigheten i barnevernets avgjørelse om å frata mor foreldreansvaret og adoptere bort barnet mot hennes vilje (Köhler-Olsen, 2019). Disse elementene presenterer Köhler-Olsen som et tydelig signal om at Strand Lobben-saken står i en posisjon der den potensielt kan – og muligens burde – føre til endring i norsk barnevernsfaglig lovgivning og praksis. Det blir i lys av dette igjen tydelig at Strand Lobben-saken er en barnevernssak i en svært innflytelsesrik posisjon.

Professor ved Det juridiske fakultet, UiB, Karl Harald Søvig, skrev på nyåret 2020 en ekspertkommentar i Juridikas *Innsikt* knyttet til den foregående høstens barnevernssaker mot Norge i EMD (Søvig, 2020). Her gjennomgår han en rekke ulike saker, der Strand Lobben er én av dem. Av særlig relevans for Strand Lobben-saken trekker han fram den potensielle problematikken som oppstår når hensynet til barnets beste og hensynet til familielivet kommer i konflikt. Her kommer også Köhler-Olsen sin bemerkning om forholdsmessighet til syne. I Strand Lobben-saken ble hensynet til barnets beste vektlagt i så stor grad at muligheten for gjenforening aldri var til stede, og mors endrede situasjon så ikke ut til å ha betydning for eventuell tilbakeføring i senere tid (Søvig, 2020). Dette er spesielt sentralt når det gjelder tilknytningen mellom foreldre og barn, og EMD viser en tydelig skepsis til det norske barnevernets vurdering av samværsomfang i visse barnevernssaker. Søvigs kommentar legger også press på den norske barnevernspraksisen og behovet for endring, og viser blant annet at Strand Lobben-saken kan virke å ha en påvirkende kraft når det gjelder nettopp dette.

Professor i rettsvitenskap Kirsten Sandberg sin ekspertkommentar fra april 2020 i *Innsikt* løfter fram noe av den samme tematikken, der konflikten mellom barnets beste og familiens rettigheter kommer til syne (Sandberg, 2020). Hun presiserer hvordan innholdet av prinsippet om barnets beste presiseres av Høyesterett på bakgrunn av Strand Lobben-saken, der familiebånd bare kan brytes unntaksvis, men foreldrene på den annen side ikke kan kreve tiltak som kan skade barnets utvikling (Sandberg, 2020). Strand Lobben-saken har altså vært

med på å løfte fram det eventuelt manglende fokuset på å bevare familiebånd mellom biologiske foreldre og deres barn.

4.1.3 Oppsummering

Saken har til nå blitt plassert i en kontekst gjennom kjennskap til dens rolle i media og forskning. Det er tydelig at Strand Lobben-saken har spilt, og enda spiller, en betydningsfull rolle når det kommer til barnevernsfaglig debatt. Som nevnt over er det tydelig at saken har vært innflytelsesrik både politisk og juridisk. Dette kommer eksempelvis til syne gjennom artikkelen til Øyhovden (2019a), der det presenteres hvordan Strand-Lobben saken har hatt og har potensiale til å endre gjeldende praksis i norsk barnevern. Argumentet er her at det bør tas mer hensyn til biologiske foreldres rettigheter. Det nevnes både i artiklene og tidligere forskning at barnets beste kommer i første rekke mens hensynet til foreldrene havner lengre ned på listen. Søvig (2020) hevder at barnets beste vektlegges i så stor grad i Strand Lobben-saken at mors endrede situasjon ikke var av betydning for tilbakeføring i senere tid. Mors situasjon er et sentralt poeng i denne studien, og vil være et gjennomgående tema i diskusjonen. Det tydeliggjøres i dette kapittelet at det bør stilles spørsmål til bevisene som dannet grunnlag for avgjørelsen i Strand Lobben-saken, og at forskere har stilt seg kritiske til hvorvidt bevisene var sterke nok til å rettferdiggjøre avgjørelsene som ble tatt underveis i saken.

Del 2: Presentasjon av saken

I den andre delen av analysen har blikket flyttet seg fra å innhente generell kunnskap om saken i media og forskning, til å fokusere på tekstnær lesing av selve saksdokumentet der overblikk står i fokus. Det vil først presenteres en konkretisert tidslinje over sakens gang fra start til slutt. Deretter presenteres funn fra gjennomlesing med fokus på fremtredende elementer av betydning for barnevernets avgjørelser i saken.

4.2.1 Tidslinje: Strand Lobben and others v. Norway

Våren 2008 er Trude Strand Lobben (heretter *mor*) gravid i uke 23. Hun tar kontakt med legen sin og uttrykket et ønske om å gjennomføre en abort. Dette gjør hun på bakgrunn av at hun står i en krevende situasjon, der hun kun er 22 år, har et komplisert forhold til barnets far og ikke har et eget sted å bo. I tillegg sliter hun med noen kognitive begrensninger grunnet

hjerneskode etter epileptiske anfall i oppveksten. Legen formidler at abort ikke er en mulighet på dette stadiet i svangerskapet, og barnet fødes i september 2008. Etter fødsel ønsker mor å bo en periode på et barne- og familiesenter for å få bistand og veiledning i startfasen som nybakt førstegangsforelder. To uker inn i oppholdet kontaktes barnevernet av ansatte på institusjonen grunnet bekymring knyttet til mors omsorgsevne og barnets utvikling. Det kalles inn til et møte mellom mor, barne- og familiesenteret og barnevernet i oktober 2008, og mor beslutter på dette møtet at hun ønsker å forlate institusjonen for å reise hjem til foreldrene sine med barnet. Som følge av dette, og på bakgrunn av bekymringene fra barne- og familiesenteret, fatter barneverntjenesten akuttvedtak og barnet blir midlertidig plassert i fosterhjem. Mor blir tildelt én og en halv time samvær i uken.

November 2008 blir barnet utredet ved en barnepsykiatrisk klinikk. Utredningen viser at barnet bærer preg av forsinket utvikling, men at det etter tid i fosterhjem fungerer normalt. Barnet vurderes likevel som sårbart og som et høyrisikobarn. I januar 2009 stevner mor barnevernet for tingretten, da hun mener at vedtaket om plassering av barnet i fosterhjem er ugyldig. Tingretten anser vedtaket som gyldig på bakgrunn av beskrivelser av guttens svekkede helsetilstand ved overtakelse, som ifølge retten vitnet om både fysisk og psykisk forsømmelse fra mors side. Mors manglende omsorgsferdigheter er det som danner grunnlaget for fylkesnemndas vedtak om omsorgsovertakelse i mars 2009. Det blir i forbindelse med dette fattet vedtak om begrenset samværsrett på seks samvær i året, på to timer hver. På dette tidspunktet tar saken en foreløpig vending. Mor stevner dommen til tingretten i august 2009, ettersom hun mener myndighetene ikke i tilstrekkelig grad hadde forsøkt mildere tiltak før barnet ble plassert. Hun får medhold, som begrunnes med at hennes omsorgsevne ikke kunne bevises så svak som tidligere påstått. Det blir videre besluttet at barnet skal tilbakeføres etter en tilpasningsperiode. I tilpasningsperioden reagerer barnet ifølge barnevernet dårlig på møtene med mor, og myndighetene velger å anke tingrettsavgjørelsen. Lagmannsretten stadfester fylkesnemndas vedtak om omsorgsovertakelse og reduserer mors samværsrett til to timer, fire ganger i året.

I april 2011 søker mor om opphevelse av fylkesnemndas vedtak om omsorgsovertakelse, og utvidelse av samværsretten. Barnevernet henviser på dette tidspunktet til søknaden til fylkesnemnda med en anmodning om fratakelse av mors foreldreansvar og samtykke til adopsjon. På dette tidspunktet har mor flyttet til en annen kommune, giftet seg og fått barn. Barnevernet i den nye bostedskommunen vurderer mor som velfungerende. Fylkesnemnda

velger å fatte vedtak i tråd med barnevernets ønske, begrunnet i barnets sterke tilknytning til fosterfamilien sin. Barnet er på dette tidspunktet snart 3 år gammelt. Mor stevner saken, anfører at situasjonen har endret seg drastisk og at hun er forberedt på å ta imot hjelp fra barnevernet. Tingretten opprettholder fylkesnemndas vedtak, og viser her til barnets særlige omsorgs- og utviklingsbehov. Tingretten slutter adopsjon som det beste for barnet i februar 2012. Saken bringes inn til EMD i april 2013, med grunnlag i at forholdene innebar en krenkelse av EMK artikkel 8 – retten til familieliv. Kammeret konkluderer i november 2017 under dissens 4-3 at det ikke foreligger krenkelse. Saken blir oversendt til storkammeret etter EMK art. 43 til ny behandling, og storkammeret avgjør saken ved dom 10. september 2019. Det konkluderes med at det foreligger brudd på artikkel 8 i EMK.

4.2.2 Nøkkelbegreper

I arbeidet med å få oversikt over noen nøkkelbegreper i saken startet jeg med å forholde meg induktiv, og arbeide *fra teksten og ut*. Dette gjorde jeg for å sikre et åpent blikk og se om det var ord og begreper som virket å gjenta seg. Deretter gjorde jeg mer systematiske søk med søkemotor. Jeg startet med å stille oppgavens overordnede problemstilling til teksten: *Hvilke elementer virker å være retningsgivende for barnevernets avgjørelser i Strand Lobben-saken?* Funnene mine delte jeg opp i tre kategorier, som videre vil bli presentert.

4.2.2.1 Den avgjørende tilknytningen

Begrepene *attachment* og *attached* gjorde seg tidlig synlige i gjennomlesingen. På side 11 i dokumentet blir *attachment* nevnt ved følgende utdrag:

“This meant that the foster parents would become X’s psychological parents, and that the amount of contact had to be determined in such a way as to ensure that the attachment process, which was already well under way, was not disrupted.” (European Court of Human Rights, 2019a, s. 11)

Sitatet synes å si noe om barnevernets ønske om å vurdere mengden samvær mellom mor og barn på en slik måte at tilknytningsprosessen mellom barnet og dets fosterforeldre blir ivaretatt, ettersom denne allerede var godt i gang. Det fremstår her som at tilknytningen mellom barnet og fosterfamilien står så sentralt at den spiller en avgjørende rolle i avgjørelsen vedrørende antall timer samvær barnet skal få med sin biologiske mor. Tilknytning kan med dette virke som en retningsgivende faktor for avgjørelsene til barnevernet i saken. Kvello

(2012) skiller, som nevnt i teorikapittelet, mellom *attachment* og *bonding* i forbindelse med tilknytning, og jeg ønsket derfor å gjøre et ordsøk på begreper knyttet til begge oversettelsene. Ordsøket på *attach-* ga 32 treff, og *bond-* 9 treff. Antallet treff ga meg en indikasjon på at tilknytning, og det jeg umiddelbart forbandt med *tilknytningsteori*, var av verdi for den videre analyseringen.

De mest sentrale partene i Strand Lobben-saken kan sies å være *mor* og *barn*, og disse fremsto også som tydeligst omtalt i dokumentet. Der refereres for øvrig mor til som «the first applicant», og barnet som «X». Under gjennomlesingen merket jeg meg mange beskrivelser av disse, og jeg dannet meg noen overordnede oppfatninger av de to ut ifra fremstillingene gjort i teksten. I beskrivelsene av barnet stikker spesielt ett begrep seg ut i mengden: *sårbar*.

4.2.2.2 Det sårbare barnet

Ordene *vulnerable* og *vulnerability* (her oversatt til *sårbar* og *sårbarhet*) viser seg 29 ganger i teksten. Nesten utelukkende er dette i beskrivelser av barnet. Begrepet defineres av Det Norske Akademis ordbok blant annet som en som lett kan såres/skades – en det er enkelt å såre (NAOB, hentet 11.06.21). Betydningen i denne konteksten tolker jeg nærmere i retning av å befinne seg i en sårbar posisjon, der det er behov for å bli håndtert med omhu. Dette underbygges eksempelvis gjennom følgende utdrag: “Based on X’s vulnerability, the Board also decided that he should be placed in enhanced foster care – an arrangement whereby the foster home was given extra assistance and support – at least for the first year.” (European Court of Human Rights, 2019a, s. 10). Barnets sårbarhet brukes her som begrunnelse for behovet for ekstra assistanse og støtte hos en potensiell fosterfamilie. Dette viser et konkret eksempel på at beskrivelsen av barnet som sårbar plasserer ham i en situasjon der han er ekstra hjelpetrengende og må behandles med omhu. Barnets sårbarhet virker å brukes gjennomgående i argumentasjon vedrørende plassering i fosterhjem, en svært sentral barnevernsfaglig avgjørelse i saken.

Det sårbare barnet står i en posisjon der han behøver en ressurssterk omsorgsperson som har evner til, og ønske om, å ivareta hans behov. I den forbindelse kommer beskrivelsene av den biologiske moren sentralt inn. Å samle observasjonene av mor under ett begrep som omfavnet helheten av beskrivelsene viste seg utfordrende, men jeg har valgt å ramme de inn i det norske ordet *uegnet*.

4.2.2.3 Den uegnede mor

I ordets rette forstand bærer ordet *uegnet* betydningen *det motsatte av egnet – ikke egnet* (NAOB, hentet 11.06.21). Den engelske oversettelsen *unfit* er kun nevnt én gang i dommen, men dette er ikke i direkte beskrivelse av mor. Likevel velger jeg å benytte meg av dette begrepet for å omfavne et stort utvalg beskrivelser som på ulikt vis fremstiller mor i saken som lite skikket til å ta vare på barnet sitt. Et eksplisitt eksempel på dette – som står nært den tidligere nevnte sårbarheten hos barnet – er følgende: “In the City Court’s view, the first applicant would not be sufficiently able to see or understand X’s special care needs.” (European Court of Human Rights, 2019a, s. 31). Mor er ifølge denne påstanden ikke i stand til å se eller forstå barnets utvidede pleiebehov. I argumentasjon vedrørende hvorvidt mor er i stand til å ta vare på – og beholde – barnet, viser saken et bredt utvalg fremstillinger av mor i hennes disfavør. Dette tyder på at vurderingen av mors egnet- eller uegnethet, er svært sentral og utslagsgivende når det gjelder barnevernets avgjørelser i saken. Dette ble dermed det tredje og siste overordnede elementet jeg valgte å ta med meg videre i analyseringen.

4.2.3 Oppsummering

Nærlesing av teksten har så langt bidratt til å danne et overblikk over saken, både gjennom en konkret tidslinje, og gjennom fokus på fremtredende elementer i saken. Teksten presenterer foreløpig tre punkter som viser seg særlig betydningsfulle, og de tre «kategoriene» dreier seg i hovedsak om *tilknytning, mor og barn*. Helt overordnet kan det virke som at det styrende elementet i saken dreier seg om tilknytning mellom mor og barn, og at denne tilknytningen er det som i stor grad skaper fungerer retningsgivende for barnevernets avgjørelser i saken. Tilknytning fremstår som en tydelig diskurs i arbeidet til barnevernet. Et forslag til *nodalpunkt*, som Laclau og Mouffe ville kalt det, som virker å organisere diskursen blir med dette *tilknytningsatferd*. Opplevelsene av mor og barns atferd virker å være avgjørende elementer når det gjelder vurderingen av tilknytningen i samspill dem imellom. Disse *subjektposisjonene* som mor og barn blir *interpellert* inn i, fremstår som sentrale *representasjoner* i diskursen. Med disse elementene på plass kunne del 3 av analysen begynne.

Del 3: Sakens faser

Den tredje delen av analysen er som nevnt i metodekapittelet delt inn i ulike faser.

Inndelingen av fasene tar utgangspunkt i hendelser av betydning for sakens videre gang, og fokuserer spesielt på avgjørelser tatt av barnevernet. Den første fasen finner sted i perioden fra mor kontakter barnevernet til barnet blir akutt plassert. Her er opplevelsene av mor i fokus, og denne fasen skal vise seg utslagsgivende for resten av sakens gang. I den andre fasen rettes blikket mot barnet, og mor kommer til en viss grad i skyggen. Her kommer tilknytningsteori for første gang for alvor til syne. Den tredje fasen tar for seg en vending i saken, der barnet besluttes tilbakeført til mor. Denne fasen fokuserer mye på barnets tilknytningsatferd overfor mor. Fjerde fase baserer seg på en rapport skrevet av sakkyndige i forbindelse med avgjørelsen om tilbakeføring. Her er det et tekstnært fokus, der makten i de opprinnelige skriftlige fremstillingene av mor og barn gjør seg svært gjeldende. Den femte fasen tar opp en påstått konflikt mellom barnevernet og mor, og spørsmålet om adopsjon uten samtykke blir diskutert. Det tungtveiende argumentet om tilknytning fremstår som svært sentralt. Den sjette og siste fasen i saken omhandler den endelige avgjørelsen om å frata mor foreldreretten for barnet. De tre sentrale elementene – *tilknytning*, *sårbarhet* og *uegnethet* – kommer alle tydelig til syne.

Fase 1: Mor under lupen

Perioden fra mor kontakter barnevernet i mai 2008, til barnet blir født i september 2008, og senere akutt plassert i oktober 2008, er det jeg har valgt å regne som den første fasen. Her er det i stor grad oppfatningen av mor som står i fokus. Bildet av mor som *uegnet* oppstår gradvis gjennom den første fasen av saken, og skal vise seg å være av stor betydning for sakens videre utfall og barnevernets avgjørelser.

Mor oppsøker barnevernet i mai 2008 fordi hun er gravid og står i en vanskelig situasjon der hun er uten permanent bopel og bor hos foreldrene sine. Hun har et uavklart forhold til menn, og hennes forrige forhold var preget av episoder med seksuelt misbruk. Hennes identitet som mor begynner allerede på første side i gjennomgangen å formes, gjennom følgende sitat: “On 23 June 2008 the hospital confirmed that the result of the chlamydia test taken on 10 June 2008 was positive” (European Court of Human Rights, 2019a, s. 3). Som Laclau og Mouffe presiserer i sitt *identitetens nodalpunkt* er det gjerne knyttet visse forventninger til den diskursive konstruksjonen av *mor* som identitet, og visse karaktertrekk vil havne utenfor

«normalen» hva gjelder disse. Ved å begynne saksdokumentet med å presisere at mor i saken har klamydia settes allerede da en forutsetning for hvordan mor opptrer som person, uavhengig av den eventuelle betydningen dette vil ha for hennes omsorgsevner. Hvordan mor fremstår som person skal vise seg å være av stor betydning for sakens videre gang, og dermed den eventuelle tilknytningen mellom mor og barn.

Videre står det at hun gir tydelig uttrykk for at hun ønsker å bo på et barne- og familiesenter den første tiden etter fødsel for å få veiledning i startfasen av foreldrerollen, med et ønske om å bli en så god mor som mulig. Fire dager etter barnets fødsel, 29 september 2008, flytter hun og barnet inn på et barne- og familiesenter, der målet med oppholdet er å observere og veilede mor for å kartlegge hennes evner og muligheter for utvikling. Kort tid etter melder institusjonen inn en bekymring til barnevernstjenesten, der de påpeker at barnet ikke går opp ønskelig mengde i vekt og mangler energi. I tillegg trekkes blant annet følgende observasjon fram: “With regards to nappy changes, the staff had to repeatedly (*gang på gang*) tell the first applicant that there were still traces of excrement, while she continued to focus on herself” (European Court of Human Rights, 2019a, s. 4). Mor fremstår på dette tidspunktet ikke i stand til å ta vare på barnet, og observasjoner av hvorvidt hun klarer å vaske barnet tilstrekkelig etter bleieskift er med på å danne en oppfatning av en kvinne som ikke er skikket til å ha omsorgen for et barn. De ansatte rapporterer også om at mor ikke våkner når barnet gråter og har vanskelig for å følge opp beskjeder hun blir gitt. Observasjonene av mor fører til at institusjonen setter inn en høyere grad av overvåkning for å ivareta barnets sikkerhet.

Til tross for at strengere sikkerhetstiltak som tettere overvåkning settes inn for å ivareta barnet, kan det argumenteres for at dette kan være med på å legge et tyngre press på en allerede preget mor. I observasjoner av mors atferd i denne tiden nevnes ikke de eventuelle konsekvensene høy grad av overvåkning kan ha på et menneske i en allerede krevende situasjon. Dette vitner om et fravær av forståelse for hennes livssituasjon. Det er nærliggende å tenke at det å leve under overvåkning kan være tøft, spesielt om du er ung og utrygg på din rolle som forelder. Hvordan mor opptrer i ulike situasjoner, med tanke på å se barnets følelsesmessige behov, er en stor del av det som danner oppfatningen av hennes evne til – og ønske om – å ha omsorg for barnet. Dette presenteres gjennom følgende: “[...] she (*mor*) showed no understanding of the boys feelings (*viser ingen forståelse av gutten sine følelser*) and seemed unable to empathise with the baby (*sette seg inn i hvordan babyen har det*)” (European Court of Human Rights, 2019a, s. 5). Når dette blir observert isolert, uten

vurdering av omstendighetene rundt, kan mor enkelt oppfattes som uoppmerksom og lite interessert i hva som er det beste for barnet.

Mors mangelfulle tilknytningsatferd plasserer henne tidlig i en subjektposisjon som uegnet, som hun grunnet omstendighetene vanskelig kan bryte ut av. Det utføres også en intelligenstest på barne- og familiesenteret, der mor skårer over 67 prosent i hennes aldersgruppe når det gjelder organisering av visuelt materiale, mens hun er lavere enn 93 prosent på hennes alder når det gjelder verbal forståelse og 99 prosent når det gjelder prosessering av kompleks informasjon. Ofte forbindes lav IQ med mennesker som har store mangler på fungering i dagliglivet, men dette stemmer ikke nødvendigvis (Thronsen & Young, 2016). Vi finner mennesker med normal IQ som kan oppleve store utfordringer i det daglige, og mennesker med lavere IQ som fungerer helt fint. Likevel virker denne feilaktige oppfatningen å fungere som et vesentlig argument: “According to the report, the tests confirmed the clinical impression of the first applicant” (European Court of Human Rights, 2019a, s. 6). Altså brukes resultatene på intelligenstesting som en bekreftelse på det inntrykket de ansatte på barne- og familiesenteret så langt hadde dannet seg av mor. På bakgrunn av disse observasjonene blir barnet akutt plassert omtrent tre uker etter fødsel.

Fase 2: Akuttplassering

I den andre fasen av saken skifter fokuset til en viss grad fra mors atferd og over på barnet. Akuttplasseringen er den første store avgjørelsen som tas av barnevernet, og i begrunnelsen av denne havner barnets sårbarhet i fokus. Det rettes oppmerksomhet mot barnets atferd og tilstand, og tilknytning blir for alvor bragt på banen.

Argumentasjonen i denne fasen fokuserer i stor grad på barnets behov for stabile rutiner, og en eventuell fosterhjems plassering oppfattes av barnevernet som det beste av hensyn til barnet. Barnets mor stiller seg uenig og uttrykker et ønske om å bo med ham hos sin mor, som vil bistå med hjelp, og hun understreker at hun er villig til å motta hjelp fra barnevernet. Institusjonen utpeker en familieveileder og en psykolog til å vurdere situasjonen, og i deres rapport konkluderes det med at mor ikke er i stand til å ta vare på barnet. Avgjørelsen om å plassere barnet er den første avgjørelsen som for alvor skaper et hinder hva gjelder tilknytning mellom mor og barn. I november 2008 blir en rapport skrevet av en beredskapshjemskonsulent fra barne-, ungdoms-, og familieetaten presentert, vedrørende

akutt plasseringen av barnet. Her legges det blant annet fram at barnet kom til beredskapshjemmet i dårlig forfatning gjennom følgende beskrivelse: “He could not open his eyes because they were red, swollen and had a lot of discharge” (European Court of Human Rights, 2019a, s. 8). Akkurat denne beskrivelsen av barnet skal vise seg svært sentral i *fase 3*.

På dette tidspunktet ser kommunen det som sannsynlig at barnets plassering vil bli langsiktig, og de ser for seg at han vil komme til å vokse opp i fosterhjem. Barnet er nå 2 mnd gammelt. Et utdrag fra en rapport skrevet av et barnepsykiatrisk team sier som følger:

“The quality of the earliest interaction between a child and the closest caregiver is [...] of great importance for psychosocial and cognitive development. [X] bears the mark of good psychosocial and cognitive development now”

Dette er første gang saken tar opp psykologiske trekk direkte knyttet til tilknytningsteori. Observasjoner av barnet som fysisk og psykisk forsømt, sårbart og trengende blir på ulikt vis formulert gjentatte ganger som argument for å langtidsplassere barnet i fosterhjem. I den forbindelse ønsker barnevernstjenesten også at mors samvær med barnet skal begrenses til to timer, fire ganger i året, under tilsyn. Barnevernets handlinger kan her sees innenfor Laclau og Mouffe sitt *diskursive felt*. Det er tydelig at handlingsrommet i dette tilfellet dreier seg om barnets behov for utvikling og tilknytning til trygge omsorgspersoner, og at dette ikke er noe den biologiske moren kan ivareta. Denne måten å anse saken på setter det utviklingsstøttende tilknytningsprinsipp høyere enn ivaretagelsen av det biologiske båndet mellom mor og barn: “It was her ability to provide care that was the matter of assessment” (European Court of Human Rights, 2019a, s. 9). Diskursen om tilknytning treffer fram så alternative diskurser, her eksempelvis det biologiske prinsipp, må vike.

Videre viser saken hvordan mor ønsker barnet returnert til henne, men foreslår hyppigere samvær som et alternativ. Dette kan tolkes som et aktivt forsøk og ønske fra mors side om å ivareta tilknytningen mellom seg og barnet. Vurderingen av mors omsorgsevne og endringspotensiale, i kombinasjon med barnets sårbarhet, er likevel det som avgjør at barnet skal plasseres i fosterhjem. Her kommer det også fram at det forventes at barnet vil vokse opp i fosterhjem, og tilknytningsteori blir igjen et betydningsfullt perspektiv:

“This meant that the foster parents would become X’s psychological parents, and that the amount of contact had to be determined in such a way to ensure that the attachment process, which was already well under way, was not disrupted” (European Court of Human Rights, 2019a, s. 11)

Tilknytningsprosessen, som allerede var godt i gang, måtte altså ikke forstyrres av samvær mellom barnet og den biologiske moren. Det er tydelig at tilknytningen på dette tidspunktet er rettet mot barnet og fosterfamilien, og at det er denne tilknytningen som må ivaretas. Dette understrekes også gjennom det tydelige budskapet:

“X had to be given peace and stability in his everyday life, and he was assumed (*det legges til grunn*) to have special needs in that respect. In the Board’s opinion, the purpose of contact had to be to ensure that he had knowledge of his mother.”

Barnet plasseres i en subjektposisjon der han oppleves som sårbar og med utvidede behov for stabilitet og ro. På bakgrunn av dette ønskes det at samværet mellom mor og barn kun skal gjennomføres for å sikre at barnet vet hvem hans biologiske mor er. På denne måten ivaretas og fremmes barnets trygge tilknytning til sin fosterfamilie, som etter alt å dømme også vil bli hans fremtidige permanente hjem, men det kan tilsynelatende se ut til at dette går på bekostning av den biologiske morens mulighet til å bygge en tilknytning med sitt barn. Hva gjelder grad av tiltak mener mor at fosterhjem ikke er eneste løsning, og presenterer hennes ønske om mildere tiltak for å bedre situasjonen uten å plassere barnet i fosterhjem. For å få mulighet til å bygge en tilknytning med barnet foreslår mor implementering av ulik assistanse i hjemmet, og hun begrunner det med at hun ikke opplever at mildere tiltak i tilstrekkelig grad har blitt prøvd før avgjørelsen om fosterhjemsplassering. Dette fører til en vending i saken, som tar oss over i den tredje fasen: *tilbakeføring*.

Fase 3: Tilbakeføring

I den tredje fasen tar saken en foreløpig vending, etter at mor fremmer for retten sin oppfatning om at det ikke finnes tilstrekkelig grunnlag for å akuttplassere barnet. Tidspunktet er nå august 2009, og barnet er 11 måneder gammelt. Tingretten konkluderer med at det verken på tidspunktet for dommen eller tidligere fantes tilstrekkelig bevis som tilsa at mor hadde så store mangler hva gjaldt omsorgsevner at barnevernstjenestens kriterier for å opprettholde barnets plassering ble møtt. Her blir også et av de tidligere argumentene for akuttplassering av barnet som nevnt i fase 2, bragt opp igjen. Fokuset på barnets vekt og de hovne røde øynene han hadde da han ble akuttplassert kunne ifølge tingretten skyldes en øyeinfeksjon, og var dermed ikke nødvendigvis noe tegn på dårlig omsorg fra biologisk mor. Med dette blir det fattet en avgjørelse om at barnet skal tilbakeføres.

På dette tidspunktet har barnet bodd med fosterfamilien sin i 10 måneder, og prosessen med å danne en trygg tilknytning til dem er godt i gang. Når det så vedtas å tilbakeføre barnet til sin biologiske mor er fokuset på at dette skal skje på en skånsom måte, og barnevernet begynner med å øke samværet mellom mor og barn. Her trer for alvor nodalpunktet i tilknytningsdiskursen inn: barnets *tilknytningsatferd*. Fostermoren rapporterer om at samværene «går greit» på mange måter, men at barnet virker utslitt i etterkant. Dette presiseres blant annet gjennom følgende utsagn: “[...] X had become very tired afterwards. He had been uneasy and difficult to put to bed. At the end of the session on 3 September, the supervisor noted that X appeared completely exhausted and “pale” (European Court of Human Rights, 2019a, s. 13). Som tilknytningsteorier tydelig forenes om, fungerer barnets reaksjonsmønster som en pekepinn for å forstå graden av tilknytning barnet har til sine omsorgspersoner. At han virker sliten, utslitt og blek etter samvær kan i et tilknytningsteoretisk perspektiv tolkes som at det er krevende for barnet å tilbringe tid med moren, og at han ikke høster energi av samværene på samme måte som han muligens hadde gjort dersom han hadde en trygg tilknytning til henne.

Reaksjonsmønsteret til barnet i etterkant av samværene gjentar seg: “The report also contained details about X’s reactions to the sessions, with respect to crying, sleeping, digestion and other behavior” (European Court of Human Rights, 2019a, s. 13). Det er tydelig at barnevernet og fostermoren opplever at barnet gjennomgår sterke reaksjoner i forbindelse med samværene med sin biologiske mor. Dette kan trekke linjer til Mary Ainsworth og hennes *fremmedsituasjon*. Til tross for at fostermoren – barnets «trygge havn» – er til stede under samværene, og barnet dermed ikke etterlates alene med sin biologiske mor, kan noe av kritikken av fremmedsituasjonen trekkes fram her. Enkelte mente at denne måten å vurdere tilknytning på potensielt kunne tillegge foreldrene ansvaret for barnets reaksjoner på feilaktig grunnlag (Halvorsen, 2018). I visse tilfeller ville heller miljøskifte være en utløsende faktor for ulike reaksjoner hos barnet. I Strand Lobben-saken blir barnet tildelt økt samvær med sin biologiske mor etter å ha tilbragt minimalt med tid med henne gjennom sitt tilsynelatende korte livsløp. Det kan i lys av dette argumenteres for at et barn, uavhengig av den biologiske foreldres omsorgsevner, vil kunne oppleve negative reaksjoner knyttet til denne «fremmede» situasjonen. I tillegg til at barnet plasseres i en ny og muligens skremmende situasjon, kan også mors livssituasjon tas i betraktning. Mor står i en situasjon preget av en enorm sorg, frustrasjon og usikkerhet og det kan argumenteres for at dette også vil kunne prege hennes møte med barnet i samværssituasjonene. Barnets reaksjonsmønster i forbindelse med samvær

er med på å føre til at kommunen i september 2009 søker om å anke tingrettens avgjørelse om tilbakeføring.

Fase 4: Rapportens makt

I den fjerde fasen av saken er tekstens makt i fokus. I forbindelse med anken av avgjørelsen om tilbakeføring utpeker barnevernet to eksperter – en psykolog og en familierapeut – som skal vurdere situasjonen til barnet i forbindelse med hans sterke reaksjoner i etterkant av samvær. En interessant bemerkelse her er at de utpekte ekspertene ikke selv deltar på samvær for å gjennomføre observasjoner, men baserer seg på barne- og familiesenterets observasjoner og journaler. Her blir det strukturalistiske aspektet av diskursanalysen sentralt. Som nevnt innledningsvis i oppgaven er bakgrunnen for studien tett knyttet opp mot makten i fremstillinger gjennom journalføring og rapportering, og dette kommer spesielt til syne i denne fasen av saken.

Som nevnt i teorikapitlet har diskursanalysen en strukturalistisk side, der vår tilgang til virkeligheten er gjennom språket. Ettersom språket skaper representasjoner av virkeligheten, vil opplevelsen av situasjonen kunne variere stort fra person til person. Eventuell problematikk vil kunne oppstå idet ekspertenes vurderinger gjøres på bakgrunn av andre menneskers språklige representasjoner av hendelser og situasjoner. Nettopp derfor står barnevernets rapporter og journalføring i en svært maktfylt posisjon. Det er disse som skaper virkeligheten andre instanser baserer sine vurderinger på. Subjektposisjonene mor og barn er interpellert i, gjennom barnevernets og barne- og familiesenterets observasjoner, vil dermed opprettholdes også i ekspertvurderingene.

I rapporten fokuseres det i stor grad på mor som omsorgsperson, og det trekkes fram elementer knyttet til det vi kan se på som mors *tilknytningsatferd*. Beskrivelser av mor inkluderer blant annet følgende: “She seems to have significant problems with identifying X’s affects by sharing joy and making him feel secure and guiding him through confirmation and putting names on things. This is very serious” (European Court of Human Rights, 2019a, s. 15). Mor ser ikke ut til å være i stand til å få barnet til å føle seg trygg, dele glede med ham og veilede ham. Å gi gutten trygghet (*making him feel secure*) er en viktig del av prosessen med å opparbeide en trygg tilknytning, og ifølge rapporten er ikke mor i stand til dette under samvær. Som nevnt både i forbindelse med mor og barn tidligere, kan disse observasjonene

vanskelig sees isolert fra en kontekst. Barnet som oppleves som særlig sårbart viser gjentatte ganger under samvær tegn til å bære preg av situasjonen. Dette kan det være nærliggende å tenke at også vil gjelde for mor. I likhet med oppholdet på barne- og familiesenteret er situasjonen der man tilbringer tid med barnet sitt under overvåkning krevende og det kan argumenteres for at dette, uavhengig av mors omsorgsevner, vil kunne utløse varierende reaksjoner.

Mors adferd blir også i denne rapporten knyttet opp mot tilstanden fødselsdepresjon. I et utdrag fra tingrettens dom fra 2009 blir situasjonen oppsummert ved følgende:

“It is generally known that many women, especially women who are giving birth for the first time, can have a psychological reaction after the birth which, in extreme situations, can take the form of serious postnatal depression. All reactions in the form of feelings of alienation and insecurity in relation to the newborn are within the normal range.” (European Court of Human Rights, 2019a, s. 15)

Dette gir et teoretisk grunnlag til forklaring på hvorfor en mor etter fødsel ikke nødvendigvis i tilstrekkelig grad vil ha de reaksjonene det forventes av samfunnet at man har i møte med sitt nyfødte barn. Fødselsdepresjon rammer mellom 4000 og 8000 kvinner i året i Norge, og kvinner med fødselsdepresjon er ofte mindre følelsesmessig tilgjengelige for sine barn (Folkehelseinstituttet, 2018). Det er nærliggende å tenke at dette kan påvirke evnen til å knytte seg til barnet sitt. Forventninger til hvordan en kvinne skal fremstå som nybakt mor er et tema som stadig blir diskutert, og kan igjen knyttes til Laclau og Mouffes *identitetens nodalpunkt*. Samfunnet har en rekke forventninger som diskursivt er med på å konstruere hvordan identiteten til en mor ser ut. Dersom kvinnens oppførsel ikke stemmer overens med disse konstruerte forventningene havner hun utenfor normalen. Dette kan gjøre det enda mer utfordrende å gjennomgå en fødselsdepresjon, og for mor i Strand Lobben-saken kan dette også på sikt være en hindring for hennes mulighet til å danne en trygg tilknytning til barnet sitt.

Det som imidlertid er nevneverdig er at ekspertvurderingen ikke opplever fødselsdepresjon som en mulig forklaring på mors utfordringer. I rapporten står følgende:

“We find that the mother’s difficulties during the contact sessions cannot be regarded as serious postnatal depression since the mother’s difficulties during the contact sessions have shown a similar pattern for more than 1.5 years. This is more a sign of inadequate basic parenting skills and is not related to postnatal depression alone.” (European Court of Human Rights, 2019a, s. 15)

Det vurderes med dette at mors reaksjoner og utfordringer ikke kan regnes som følger av fødselsdepresjon ettersom mønstrene vedvarer over lenger tid enn en fødselsdepresjon regnes å vare. Som gjennomgående i saken kan det også her nevnes at situasjonen mor og barn står i er svært spesiell, og at den kan ikke sammenlignes med en normal start på et familieliv. Til tross for at en fødselsdepresjon statistisk sett ikke varer i ett og et halvt år vil det kunne tenkes at de spesielle omstendighetene rundt mor og barn i Strand Lobben-saken kan bidra til at følelsesmessige likhetstrekk med fødselsdepresjon vil kunne vedvare lenger enn «vanlig». Å være dette bevisst kan være av stor betydning for hvordan man observerer og opplever mors ønske om og evne til å danne tilknytning til barnet sitt.

Videre i rapporten skrevet av ekspertutvalget trekkes det frem karaktertrekk ved mor som er med på å danne et bilde av henne som person. En sentral beskrivelse som har fulgt mor gjennomgående i saken dreier seg om hennes fremstilling som barnlig. Det har i saksdokumentet vært fokus på mors lave intelligens og hennes umodne og barnlige trekk, og disse beskrivelsene trekkes også fram her. For det første nevnes følgende: “She lives at home with her parents where her room has *Moomins* wallpaper and is filled with objects you would expect to see in a teenagers room.” (European Court of Human Rights, 2019a, s. 17). Hva som trekkes frem i denne rapporten er det som diskursivt danner identiteten til mor, og fokuset på mummitroll-tapetet er særlig interessant. Til tross for at mummitrollet i utgangspunktet er en karakter fra tegnefilm for barn, har mummitrollet som fenomen vokst seg stort de siste tiårene, også blant voksne. Søker man for eksempel på ordet «mummikopp» på markedsplassen ‘finn.no’ vil man den 20. juni få opp 848 treff til salgs, der det dyreste eksemplaret selges for 10 000 kroner. Dette vitner om at mummitrollet ikke lenger kun appellerer til barn, og at en interesse for denne karakteren ikke nødvendigvis trenger å sees i tilknytning til barnlighet hos voksne. Det kan dermed sees på som uvesentlig når det gjelder oppfatning av modenhet i vurderingen av mors omsorgsevner. Ettersom beskrivelsene av mor i denne rapporten er det som avgjør hvorvidt barnet blir tilbakeført eller ikke, er ekspertenes valg av hvor fokuset deres skal ligge spesielt sentralt. Denne konstruksjonen av mors identitet spiller i det store bildet en betydningsfull rolle når det gjelder det videre utfallet i saken.

Fase 5: Kampen om foreldreretten

Den femte fasen dreier seg rundt den påståtte konflikten mellom barnevernet og mor, og avgjørelsen om fratakelse av foreldrerett og tillatelse til gjennomføring av adopsjon uten samtykke fra biologisk mor. Det fokuseres på en kombinasjon av barnets sårbarhet og behov, og det tungtveiende argumentet om å ikke bryte den allerede veletablerte tilknytningen mellom barnet og fosterfamilien.

I kjølvannet av vurderingen til ekspertutvalget legger barnevernet frem et ønske om at mor og barn ikke skal ha noen kontakt videre. De vurderer barnets adferd etter samvær som skadelig og ser på barnets plassering som langsiktig. Tilbakeføringen blir avbrutt med spesiell vekt på tilknytningen barnet hadde dannet til sin fosterfamilie, da spesielt fostermoren. I argumentasjon vedrørende samvær blir følgende påstand presentert: “The fact that she has rarely met with [X] alone has had some unfortunate consequences” (European Court of Human Rights, 2019a, s. 22). Det påpekes her de uheldige konsekvensene ved at mor og barn nærmest ikke har tilbragt noe tid sammen alene. Dette er en spesielt interessant observasjon. Her vises til problematikken rundt det faktum at mor nærmest ved alle samvær har hatt med seg noen for å slippe å delta på samvær alene. Dette handler om forholdet mellom mor, fosterfamilie og barnevern. I et udatert brev til fylkesmannen klager mor på barnevernstjenesten når det gjelder samværene. Hun mener at barneverntjenesten har løyet og sagt at hun er tilbakestående, og hun mener også at hun ble mobbet og trakassert av veilederen fra barnevernet og fostermoren dersom hun kom alene på samvær. Til dette svarer barnevernlederen i kommunen at moren og hennes familie var mer interessert i konflikt med barnevernet under samvær enn å etablere en god og trygg relasjon til barnet. Dette tyder på at det på dette tidspunktet foreligger en anstrengt konflikt mellom mor, fosterfamilie og barnevern.

I april 2011 søker mor til barnevernet om å få barnet tilbake, eller gjennomføre alternativet om økt grad av samvær. Barnevernet tar dette videre til Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker, hvor barnevernet anbefaler å avslå søknaden til mor, tilbaketrekke hennes foreldrerett og gi fosterfamilien tillatelse til å adoptere ham. 8. desember 2011 blir det bestemt at mors foreldrerett skal tilbaketrekkes, og at fosterfamilien til barnet skal få tillatelse til å adoptere ham. Denne avgjørelsen ble begrunnet med at det ikke var noe som indikerte at hennes omsorgsevner var bedret siden avgjørelsen i 2010, og at hun dermed enda ble ansett som ute av stand til å gi tilstrekkelig omsorg til barnet. Dette til tross for at mor på dette

tidspunktet hadde giftet seg på nytt og fått enda et barn i en ny kommune, der både barnevernstjenesten og en psykolog vurderte henne som skikket. Det understrekes at mor og den nye ektemannen får noe assistanse av barnevernet i den nye kommunen, men dette gjaldt i hovedsak rutiner og struktur. Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker vurderte imidlertid ikke denne informasjonen som relevant i vurderingen av mor som omsorgsperson, og begrunnet dette ved følgende: “The County Social Welfare Board finds it reasonable to assume that [X] is a particularly vulnerable child. He experienced serious and life-threatening neglect during the first three weeks of his life” (European Court of Human Rights, 2019a, s. 26). Barnets sårbarhet står igjen i fokus, i så stor grad at ivaretagelsen av ham ikke kan sammenlignes med ivaretagelsen av et barn som ikke har vært gjennom de tingene han har opplevd, og at mor dermed ikke kan imøtekomme disse behovene.

19 desember 2011 anker mor avgjørelsen om tvangsadopsjon og fratakelse av foreldrerett, på bakgrunn av at hun mener det er gjort en feilvurdering av bevisene da det ble bestemt at hun ikke var i stand til å ivareta barnet. Hennes hovedargument her er at situasjonen hennes har forandret seg. På dette tidspunktet har hun giftet seg og fått en datter, og hun mener omsorgsevnene hennes har endret seg. Her kommer det diskursskapte subjektet sentralt inn. Mor forsøker her å gjøre et opprør mot den subjektposisjonen hun flere år tidligere har blitt interpellert inn i – *den uegnede moren*. Som Louis Althusser presiserer er det svært vanskelig å bryte ut av denne subjektposisjonen når den først er akseptert (Jørgensen & Phillips, 1999). Mor får imidlertid noe medhold for oppfatningen av sin egen omsorgssituasjon gjennom tingrettens bemerkning om at: “[...] the first applicant’s situation in some areas had improved during the last year. She had married in August 2011, her husband had a permanent job and they had a daughter, Y” (European Court of Human Rights, 2019a, s. 30). Det blir også lagt fram hvordan barnevernet i den nye kommunen ikke har mottatt noen bekymringsmeldinger vedrørende det nye barnet, utenom én som ble sendt av barnevernstjenesten i den tidligere kommunen mor bodde i.

Disse endringene kommer imidlertid likevel i konflikt med barnets sårbarhet og tilknytning. Til tross for at mor viser forbedring på noen områder er ikke disse endringene sterke nok argumenter for å tilbakeføre barnet, og dette er spesielt knyttet til barnets sårbarhet. Barnet presenteres her igjen som svært sårbart, og mor oppfattes ikke som i stand til å se dette: “In the City Court’s view, the first applicant would not be sufficiently able to see or understand

X's special care needs, and if those needs were not met, there would be a considerable risk of abnormal development" (European Court of Human Rights, 2019a, s. 31). Dette kan sees i sammenheng med Mary Main sitt tilskudd til tilknytningsteorien på 1980-tallet, og hennes tidligere nevnte tilknytningsform *utrygg desorganisert tilknytning* (Skre & Mørch, 2018). Main mente at man kunne finne denne typen tilknytning hos barn som hadde opplevd omsorgssvikt, og at dette kunne medføre alvorlige psykiske skader i ettertid. Barnets reaksjonsmønster under og i etterkant av samvær er fortsatt et tungtveiende argument, og denne atferden plasserer ham i en tilknytningskategori som vurderes som skadelig for ham.

Det fremkommer likevel svært tydelig: "[...] X had developed such an attachment to his foster parents, his foster brother and the general foster home environment that it would lead to serious problems if he had to move" (European Court of Human Rights, 2019a, s. 33). Barnet har utviklet en så sterk tilknytning til sin fosterfamilie og miljøet rundt, der han har tilbragt opp mot all sin levetid, og det vurderes derfor som svært skadelig for ham å tilbakeføres til sin biologiske mor. Valget om å frata mor foreldrerett og innvilge adopsjon uten samtykke tas med støtte i det tungtveiende argumentet *barnets beste*.

Fase 6: Den store avgjørelsen

Den sjette og siste fasen i saken dreier seg om den siste etappen, der avgjørelsen om å frata den biologiske moren foreldreretten trer i kraft. Det presenteres vurderinger tatt i forbindelse med denne store avgjørelsen, og de grunnleggende elementene i analysen – *tilknytning, sårbarhet og uegnethet* – kommer alle tydelig til syne.

Å frata et menneske foreldrerett for sitt barn er en svært inngripende avgjørelse, med store konsekvenser for de involverte partene. Dette understrekes ved følgende: "[...] it had been emphasised in several Supreme Court judgements that removal of parental responsibilities was a very invasive decision and that therefore strong reasons were required for making such a decision" (European Court of Human Rights, 2019a, s. 33). Dette kan, som utdraget poengterer, ikke gjøres uten tungtveiende årsaker. I tingrettens begrunnelse av avgjørelsen er det særlig to kriterier som trekkes frem som spesielt sentrale: "there must be a high degree of certainty that adoption would be in the child's best interests" (European Court of Human Rights, 2019a, s. 34) og "[...] the decision must be based not only on a concrete assessment, but also on general experience from child-psychology research" (European Court of Human

Rights, 2019a, s. 34). Avgjørelsen må altså baseres på (a) *det beste for barnet*, og (b) *psykologisk forskning på barn*.

Det første kriteriet dekkes gjennom flere av funnene som så langt har blitt trukket fram i analysen. Barnet vurderes som kjent som særlig sårbart, med spesielle behov som det kreves ressurssterke trygge omsorgspersoner for å ivareta. Så langt i saken har det blitt vurdert at disse behovene er så krevende at biologisk mor ikke vil være i stand til å ivareta disse. Det vil på bakgrunn av argumentet om sårbarhet derfor være til det beste for barnet å vokse opp i fosterfamilie. Når det gjelder barnets biologiske mor har hun gjennomgående i saken blitt vurdert som ute av stand til å ta vare på barnet, spesielt på bakgrunn av visse karaktertrekk hun fremviser, som umodenhet, mangel på evne til å se barnets behov og mangel på kontroll av egne følelser. Disse karaktertrekkene har formet hennes identitet, og ettersom denne identiteten på mange områder viker fra forventningene til en kvinne i morsrollen vurderes hun ikke som egnet til å ivareta sitt særlig sårbare biologiske barn. På bakgrunn av argumentet om mors uegnethet er det altså til det beste for barnet å vokse opp i fosterfamilie.

Det andre kriteriet som nevnes dreier seg rundt barnepsykologi, der avgjørelsen må være forankret i psykologisk forskning på barn. Her kommer tilknytningsteorien igjen sentralt til syne. Som redegjort for i teorikapittelet er tilknytningsteori en psykologisk måte å tilnærme seg barnets reaksjonsmønster og atferd, som forteller oss noe om kvaliteten på omsorgen barnet har blitt og blir utsatt for. Tilknytningsteori presenterer seg gjennomgående i begrunnelsen for avgjørelsen som svært tungtveiende: “[...] X had developed such an attachment to his foster parents, his foster brother and the general foster home environment that it would lead to serious problems if he had to move” (European Court of Human Rights, 2019a, s. 33). Barnet har utviklet en så sterk tilknytning til sin fosterfamilie og miljøet rundt, der han har tilbragt opp mot all sin levetid, og det vurderes derfor som svært skadelig for ham å tilbakeføres til sin biologiske mor. Dette forsterkes videre ved følgende påstand: “In its (*tingrettens*) opinion, X, despite spending the first three weeks of his life with his mother and having many contact sessions, had not bonded psychologically with her” (European Court of Human Rights, 2019a, s. 34). Det er tydelig at fosterfamilien vurderes som barnets «psykologiske» familie, som ivaretar krav nummer to i *tingrettens* begrunnelse. Vurderingen rundes av med følgende konklusjon: “Based on an overall assessment, the City Court found that it would be in X’s best interests for the first applicant’s parental responsibilities to be withdrawn and for the foster parents to be allowed to adopt him” (European Court of Human

Rights, 2019a, s. 34). Barnets tilknytning til fosterfamilien avgjør hva som er det beste for ham.

Den siste fasen i saken avsluttes med at mor klager på avgjørelsen og ønsker at Høyesterett skal utnevne en ekspert til å vurdere den nye livssituasjonen hennes i forbindelse med eventuell bedring av omsorgsevne. Høyesterett bestemmer seg for å ikke gi klageadgang på bakgrunn av at saken ikke reiste noen nye juridiske spørsmål og at mors omsorgsevner var nøye vurdert. Mor er uenig, og argumenterer med følgende: «The first applicant argued that the City Court had relied more on older documents than on the circumstances at the time of its judgment [...]» (European Court of Human Rights, 2019a, s. 36). Igjen blir Foucault og hans makt og subjekt sentralt. Mor ble tidlig interpellert inn i en subjektposisjon basert på observasjonene gjort av barne- og familiesenteret og barnevernstjenesten, og denne subjektposisjonen har hun ikke klart å bryte ut av. Disse observasjonene har i stor grad vært med på å skape «sannheten» i saken, og dermed vært en viktig representasjon i diskursen. Det er mulig at mors endringer både rundt livssituasjon og alder kan ha hatt en innvirkning på hennes omsorgsevner, men så lenge det er disse tidlige observasjonene som legges til grunn for avgjørelsene vil ikke det kunne påvirke utfallet. Det blir i lys av dette ikke mulig for mor å bryte ut av den identiteten hun tidligere hadde, og hun blir værende i den subjektposisjonen hun opprinnelig havnet i ved sakens start.

Dette er imidlertid mors egen oppfatning av saken, og tingretten på sin side presiserer at flere av vitnene, både utpekt av kommunen og mor selv, hadde vitnet på bakgrunn av omstendighetene slik de var på det daværende tidspunktet. Dette belyser igjen de store ulikhetene i oppfatningene av saken fra mors side og fra barnevernets side. 15 oktober 2012 avviser Høyesteretts ankeutvalg mors anke, og avgjørelsen om å frata den biologiske moren foreldreansvaret og tillate adopsjon av barnet uten mors samtykke blir stående. Klagerne brakte saken videre til EMD 12. april 2013, med påstand om krenkelse av retten til familieliv etter EMK artikkel 8. Domstolen konkluderte i november 2017, med fire mot tre stemmer, at det ikke forelå krenkelse av artikkel 8. Saken ble videre henvist til Storkammer, der det 10. september 2019 ble avsagt dom der 13 av 17 dommere konkluderte med at Norge hadde brutt EMK artikkel 8 (Helgesen, 2019).

4.3.7 Oppsummering

Det siste delkapittelet i analysen har presentert 6 ulike faser basert på en kronologisk gjennomgang av saken. Disse periodene viser en rekke interessante hendelsesforløp som har vært avgjørende for sakens utfall. Det blir i første fase tydelig tegnet et bilde av mor som tyder på at hun har et uavklart forhold til menn. Videre understrekes det at hun har klamydia, noe som ikke nødvendigvis er relevant informasjon med hensyn til hennes omsorgsevner overfor barnet sitt. Det presenteres hvordan hun ikke er i stand til å vaske barnet tilstrekkelig etter bleieskift, ikke våkner når barnet gråter om nettene og at hun har vanskelig for å følge opp beskjeder og veiledning hun får av de ansatte på barne- og familiesenteret. Mor plasseres tidlig inn i en subjektposisjon som uegnet i morsrollen. Det er tydelig at det legges lite vekt på hvordan det oppleves for mor å starte livet som forelder under overvåkning, og mye tyder allerede her på et fravær av forståelse for hennes livssituasjon.

Tilknytning, som er vesentlig i denne saken, blir allerede i andre fase et viktig tema. I denne fasen blir barnet akutt plassert, og det er viktig å understreke at dette skaper et alvorlig hinder for tilknytningen mellom mor og barn. Det kommer tydelig frem i denne fasen at barnets behov for utvikling og tilknytning til trygge omsorgspersoner (ikke nødvendigvis mor) i stor grad blir vektlagt. Fase tre preges av en mor som kjemper for sin rett, og hevder at det ikke finnes tilstrekkelig grunnlag for å omplassere barnet. Da det blir fattet en avgjørelse om at barnet skal tilbakeføres, beskrives en rekke hendelser som tyder på et dårlig reaksjonsmønster fra mor sin side. Her presenteres også en rekke miljømessige faktorer som kan ha innvirkning på reaksjonsmønsteret til barnet. Det fremstår som om det er liten grad av forståelse fra barnevernets side når det gjelder situasjonen mor står i, preget av sorg og usikkerhet.

Fase fire av analysen illustrerer godt hvordan ordenes makt er vesentlige i arbeidet med barnevern. Da barnevernet utpeker to eksperter som skal vurdere situasjonen til barnet i forbindelse med de sterke reaksjonene, baserer ekspertene seg på barne- og familiesenterets observasjoner og journaler. Avgjørelsene i saken baserer seg altså i stor grad på beskrivelser i rapporter, ikke direkte observasjon. Her blir tolkning og ekspertens valg av fokus blir svært sentralt. Konstruksjon av mors identitet og tolkningen til ekspertene spiller en betydningsfull rolle når det gjelder det videre utfallet i saken.

I fase fem beskrives mors kamp om foreldreretten, konflikten mellom mor og barnevernet, avgjørelsen om fratakelse av foreldrerett, og tillatelse til gjennomføring av adaptasjon uten

samtykke fra biologisk mor. Forholdet mellom mor, fosterfamilie og barnevern diskuteres og mor uttrykker frustrasjon rundt den minimale mengden samvær hun får tildelt med barnet sitt. Det argumenteres her for at mangel på samvær kan anses som en årsak til svak tilknytning mellom mor og barn. I desember 2011 blir det bestemt at mors foreldrerett skal tilbaketrekkes, og forsterfamilien får adoptere barnet, til tross for at mor på dette tidspunktet har giftet seg og fått flere barn. Hun anker avgjørelsen og argumenterer for at livssituasjonen hennes har endret seg. Argumentet om tilknytning er fortsatt tungtveiende. De tidlige observasjonene av mor og barn ligger fremdeles til grunn for barnevernets oppfatninger, som gjør det utfordrende å påvirke utfallet mange år senere. Den siste fasen ender høsten 2019, der Norge blir dømt for brudd på EMK artikkel 8. Studien vil i neste kapittel diskutere funnene fra analysen opp mot de eventuelle konsekvensene de har for den biologiske moren i saken.

Kapittel 5: Diskusjon

Denne oppgaven har som mål å si noe om hvilke elementer som virker retningsgivende for barnevernet i Strand Lobben-saken, gjennom å gjøre en diskursanalyse av sakens gjennomgang i EMD. Så langt har analysen gjort funn som tilsier at tilknytningsteori er en teori av stor betydning for barnevernet når det kommer til avgjørelser i saken, og at noen sentrale ledd i tilknytningen er den biologiske moren og hennes barn. Den andre delen av den todelte problemstillingen spør om hvilke konsekvenser dette fokuset på tilknytningsteori har for den biologiske moren i Strand-Lobben saken. Analysen viser hvordan tilknytningsteori fungerer diskursivt gjennom å rette barnevernets blikk i en viss retning, og dermed utelate andre tilsynelatende viktige elementer som også kan være av betydning for saken. Det kan argumenteres for at dette har store konsekvenser for mor. I motsetning til å kun fokusere på *hvorvidt* mor er i stand til å danne en trygg tilknytning med barnet, kan det være av stor betydning å rette fokus mot *hvorfor* hun eventuelt ikke gjør det. Videre vil oppgaven diskutere dette, gjennom å trekke fram fire sider av saken som kan se ut til å havne i skyggen av tilknytningsteoriens sterke påvirkningskraft. Disse fire sidene har jeg valgt å kalle *utfordrende levekår, kognitive utfordringer, psykisk helse og selvfølelse og mestringserfaring*. Jeg vil diskutere konsekvensene av at disse elementene har havnet i skyggen av tilknytningsteori, og argumentere for betydningen av å rette blikket mot det helhetlige bildet i Strand Lobben-saken.

5.1 Utfordrende levekår

Det kommer tydelig fram i Strand Lobben-saken at mor tar kontakt med barnevernet fordi hun selv anser sin livssituasjon som krevende. På dette tidspunktet er hun 22 år gammel, høygravid med en mann hun har en komplisert relasjon til, og uten fast bosted. Hun har ikke fullført utdanning eller vært i permanent arbeid og hun sliter med noen begrensninger grunnet hjerneskade etter epileptiske anfall i oppveksten. Dette illustrerer altså hvilke store utfordringer hun har knyttet til levekår. Jeg vil videre i teksten argumentere for at de store belastningene mor opplever knyttet til hennes utfordrende levekår kan påvirke hennes evner til å prestere i samspill med barnet, og gå ut over hennes utøvelse av foreldrerollen. Dette for å underbygge mitt argument om at dette aspektet burde vært vektlagt i større grad i Strand Lobben-saken.

Majoriteten av familier som mottar hjelp fra barnevernet lever under utfordrende levekår, og er økonomisk og sosialt underprivilegerte (Andenæs, 2004). En levekårsorientert tilnærming til fattigdom sidestiller mangel på økonomiske ressurser med andre livsutfordringer som sosiale vansker, helseproblemer og manglende tilknytning til arbeidsmarkedet (Hansen, Bogen, Fløtten, Pedersen, & Sørvoll, 2008). Det er ikke slik at det er avgjørende å ha god helse, trygg økonomi, stabilt nettverk, bolig og fast jobb for å kunne leve godt. Det er når utfordringer på disse områdene samler seg opp, og man eksempelvis ikke kan kompensere for helseproblemer med et støttende nettverk, at det oppstår problemer. Bunkholdt (2015) viser til det hun kaller for *fattigdommens psykologi*; skammen, nederlaget og sinnet mennesker som lever i vedvarende fattigdom ofte opplever (Bunkholdt, 2015). Hun trekker fram viktigheten av at barnevernet er bevisst denne konteksten som samspillet mellom foreldre og barn i mange tilfeller foregår i, og illustrerer ved følgende eksempel:

«Det er vel ikke vanskelig for oss å forstå at hvis en alenemor – og de er jo i flertall i barnevernet – ligger våken om natten, full av økonomiske bekymringer, og ikke vet hvor hun og barna skal bo etter sommeren eller er lei seg for at hennes 8-ting ikke kan gå i bursdagsselskap til kompisene fordi de ikke har råd til å kjøpe gave, ikke har mye krefter til å skape konstruktive samspill» (Bunkholdt, 2015, s. 310)

Når levekårsutfordringer, slik som økonomi og helse, skaper store belastninger og begrensninger for hverdagslivet, går det utover evner og overskudd til å prestere på andre områder. I lys av dette kan man anta at den krevende livssituasjonen mor i Strand Lobben-saken står i vil påvirke hennes evne til god omsorgsutøvelse overfor barnet. Selv om det ikke er uttalt i saken hvorvidt mor opplever store økonomiske bekymringer, er det liten tvil om at hun opplever store bekymringer knyttet til situasjonen hun står i på andre plan. Hun er en nybakt alenemor som står i en situasjon der hun frykter at hun skal bli fratatt barnet sitt for godt. Dette i seg selv kan man anta at er en stor belastning.

Funn i analysen tyder på at fokuset på mors krevende livssituasjon blir tilsidesatt til fordel for det dominerende fokuset på hennes manglende evner til å danne en trygg tilknytning til barnet sitt. At dette aspektet tilsidesettes mener jeg kommer til syne gjennom at det ikke opptar noen nevneverdig plass i saken, fordi fokuset i aller høyeste grad er rettet mot mors mangelfulle tilknytningsatferd i møte med barnet. Vurderingene til barnevernet baseres på observasjoner av mor og barn i samspill, både under oppholdet på barne- og familiesenteret og senere under samvær med tilsyn. Å prestere i disse samspillsituasjonene forutsetter både motivasjon,

krefter og overskudd fra mor, noe man kan anta at hun i lys av sin livssituasjon ikke har så mye av. Det kan tenkes at utfallet i saken kunne sett annerledes ut dersom fokuset til barnevernet i de tidlige stadiene hadde vært i rettet i større grad mot alternative løsninger for å bedre mors livssituasjon, slik at hun gjennom disse endringene kunne bli i bedre stand til å ta vare på barnet. I lys av dette burde hensyn til mors levekår spilt en større rolle i vurderingen – og forståelsen – av mor og hennes livssituasjon. I den neste delen av diskusjonen vil jeg fremheve et annet sentralt aspekt som kan se ut til å havne i skyggen av tilknytningsteoriens sterke påvirkning: mors kognitive utfordringer.

5.2 Kognitive utfordringer

En komponent som er dominerende i beskrivelsene av mor i Strand Lobben-saken, er de kognitive utfordringene hun strever med. Dette kommer særlig til syne gjennom fremstillingen av mor som ‘barnlig’. Hun har, som tidligere nevnt, noen utfordringer knyttet til epileptiske anfall i barndommen som har ført til kognitive begrensninger, og disse kommer blant annet til syne gjennom hennes omsorgsutøvelse. Som funn fra analysen viser strever hun med å huske beskjeder hun får fra ansatte på barne- og familiesenteret, strukturere døgnrutinen med barnet, og konsentrere seg om oppgavene hun blir tildelt. Som påpekt over kan årsaken til dette være den krevende livssituasjonen hun står overfor, men kognitive utfordringer kan også være en faktor som påvirker situasjonen til mor. Det er tydelig at barnevernet i Strand Lobben-saken ser disse utfordringene, men spørsmålet er hvorvidt de anerkjenner dem som faktiske utfordringer, eller om disse karaktertrekkene kun plasserer henne i kategorien ‘enkel’ eller ‘umoden’. Barnevernet trekker fram både større barnlighetstegn som eksempelvis hennes manglende evne til å kontrollere egne følelser, og mindre tegn som hvilket tapet hun har på soverommet. Disse elementene er med på å underbygge bildet av mor som uegnet, som er en avgjørende faktor for avgjørelsen om plassering av barnet og følgelig manglende tilknytning mellom mor og barn. Videre vil jeg argumentere for at det finnes måter å legge til rette for foreldre med kognitive utfordringer, som et alternativ til mer inngripende tiltak som plassering av barnet utenfor hjemmet.

Å kombinere kognitive utfordringer med foreldreskap kan være krevende, og det kan i mange tilfeller være behov for bistand og tilrettelegging for å få det til å fungere (Thronsen & Young, 2016). Som funn fra analysen viser, kommer det tydelig fram at mor i Strand Lobben-

saken har behov for tilrettelegging med hensyn til hennes utfordringer, som er noe av grunnen til at hun i forkant av fødsel oppsøker et barne- og familiesenter. Det australske foreldreveiledningsprogrammet *Parenting Young Children (PYC)* presenterer en fruktbar måte å møte foreldre som strever med ulike kognitive vansker på (Thronsen & Young, 2016). PYC er et veiledningsprogram for foreldre med ulike kognitive utfordringer som eksempelvis konsentrasjons- og lærevansker, eller begrensninger knyttet til struktur og hukommelse (Thronsen & Young, 2016). Programmet ble prøvd i Norge gjennom et fagutviklingsprosjekt igangsatt på bakgrunn av erfaringer med kunnskapsmangler hos det norske barnevernet når det gjaldt tiltak for foreldre med kognitive utfordringer. I Norge blir rundt 30-50 prosent (per 2016) av barna til foreldre med kognitive vansker plassert utenfor hjemmet (Thronsen & Young, 2016). Dette kan tyde på at foreldrene har behov for større grad av hensiktsmessige hjelpetiltak for å forhindre at barnevernet må ty til inngripende steg som å plassere barnet utenfor hjemmet. PYC byr på en alternativ måte å møte – og se – utfordringene foreldre med kognitive vansker står overfor i det daglige livet med barn.

PYC handler om styrke omsorgskompetansen til foreldre med kognitive utfordringer, gjennom å tilpasse veiledning og opplæring av foreldre i hjemmet, basert på motivasjon og mestring (Thronsen & Young, 2016). Det er stort fokus på tillit og åpenhet mellom foreldre og barnevernet. I Strand Lobben-saken er dette et problemområde. Mor føler seg urettferdig behandlet av barnevernet på flere områder, og har derfor ingen tillit til dem. Som funn i analysen viser, presenterer hun blant annet hvordan hun føler seg mobbet og trakassert av veilederen sin, og hun føler at barnevernet lyver til henne. Det kan argumenteres for at dette ikke er et fruktbart utgangspunkt for et godt samarbeid. Mor ytrer opptil flere ganger i saken hvordan hun ønsker veiledning og er villig til å samarbeide med barnevernet i håp om å få barnet tilbakeført. Dette på bakgrunn av at hun mener det ikke ble forsøkt mildere tiltak før barnet ble plassert i utgangspunktet, noe hun tross alt fikk medhold for i tingretten i 2009.

Gjennom å skifte fokus fra hva foreldrene *ikke* får til, og over til hva de faktisk mestrer, bygges det opp en selvtillit hos foreldrene som motiverer dem til å ta utfordringer og utvikle seg. I Strand Lobben-saken blir barnet som presentert i analysen plassert vekk fra mor etter omkring tre uker på barne- og familiesenter. Målet med dette oppholdet var å veilede og observere mor, for å kartlegge og styrke hennes evner som forelder før hun skulle starte livet med barnet sitt på egenhånd. Funnene i analysen viser hvordan barne- og familiesenteret tidlig melder om bekymringer til barnevernet knyttet til mors omsorgsevner, men det fremkommer

lite informasjon om hvilke tiltak de gjør for å bedre situasjonen. De rapporterer om ulike utfordringer som at mor i liten grad husker beskjeder de gir henne, at hun ikke våkner når barnet gråter og at hun ikke klarer å vaske ham i tilstrekkelig grad etter bleieskift. De setter inn høyere grad av overvåkning for å ivareta barnets sikkerhet, og når mors evner ikke bedrer seg blir barnet etter tre uker plassert.

Med en annen tilnærming til mors utfordringer er det nærliggende å tro at denne delen av Strand Lobben-saken kunne sett annerledes ut. PYC-veiledningen gir forslag til en stegvis måte å møte foreldre med kognitive utfordringer, der man tar utgangspunkt i foreldrenes styrker, og driver praktisk og teoretisk undervisning over tid for å styrke deres ferdigheter. En forutsetning for dette er imidlertid *tid*. Å etablere et samarbeid med en bekymret mor som opplever at hun ikke mestrer foreldrerollen, og blir vurdert på bakgrunn av dette, krever tillit – som igjen krever tid. Barnet ble akutt plassert allerede tre uker etter fødsel, og det kan i lys av argumentene over hevdes at dette ikke var nok tid til å bygge den nødvendige tilliten til mor. Ettersom denne tidlige plasseringen av barnet utenfor hjemmet er det som tilsynelatende ser ut til å være den avgjørende faktoren for tilknytningen mellom mor og barn når det kommer til adopsjonsspørsmålet senere i saken, spiller denne *tiden* en spesielt sentral rolle i akkurat Strand Lobben-saken.

At mor selv oppsøkte barnevernet for å få bistand vitner om at hun i utgangspunktet ønsket å bedre situasjonen hun sto i, men at hun hadde behov for hjelp. Det skulle vise seg å få store konsekvenser for henne. En vesentlig del av barnevern handler om å hjelpe foreldre og barn, og når mor i Strand Lobben-saken kontakter barnevernet stoler hun på at hun skal få den hjelpen hun trenger. Det vil imidlertid alltid eksistere et ujevnt maktforhold mellom den som sitter med hjelpebehovet, og den som har midlene til å tilby denne hjelpen (Gosh, 2007). Mor har ingen kontroll over hvilken hjelp hun blir tilbudt, og når hun etter en kort periode ytrer at hun ikke møtes med den hjelpen hun forventet og ønsker å forlate institusjonen, ser barnevernet ingen annen utvei enn å akutt plassere barnet for å ivareta hans trygghet og utvikling. Det er barnevernet som står med makten i situasjonen. Hvorvidt dette var den eneste riktige avgjørelsen under disse forholdene er ikke vesentlig, men det er nærliggende å anta at dersom mor hadde blitt møtt med en tilnærming mer tilpasset sine behov og utfordringer i sin første tid som forelder, kunne visse sider ved Strand Lobben-saken muligens sett annerledes ut.

5.3 Psykisk helse

Mors psykiske helse er videre et sentralt poeng i Strand Lobben-saken som synes å havne i skyggen av fokuset på tilknytningsteori. Mor står i en svært krevende situasjon, der hun er i sak mot barnevernet mens barnet hennes er midlertidig plassert i fosterhjem og samværet er begrenset. Det er viktig å få fram at dette i seg selv er en enorm påkjenning for hennes psykiske helse. Funnene fra analysen viser et gjennomgående sterkt fokus på de psykiske påkjenningene barnet opplever i forbindelse med hans turbulente start på livet, men det er i liten grad nevnt hvilke psykiske påkjenninger dette har for mor. Videre vil jeg diskutere hvorvidt noen av de ulike reaksjonene og handlingene til mor bedre kunne forklares og forstås dersom hennes psykiske helse i større grad hadde blitt anerkjent.

Det er tydelig at første tre ukene av livet til barnet, der mor og barn bor på barne- og familiesenteret, er av stor betydning for det videre utfallet i saken. Mor oppsøkte institusjonen for å få veiledning og hjelp, men det var også et vurderende aspekt ved oppholdet. Barne- og familiesenterets rolle er ikke kun å bistå mor i forbindelse med foreldrerollen, men også å gjøre en vurdering av hvorvidt de mener hun er i stand til å ivareta barnets behov og utvikling. Det er denne vurderingen som ender med å få store konsekvenser for mor. Som tidligere nevnt viser funn fra analysen hvordan ansatte ved barne- og familiesenteret tidlig ytrer bekymring og kontakter barnevernet, blant annet på bakgrunn av at mor ikke våkner om natten når barnet gråter, ikke holder oversikt over rutinene til barnet og ikke vasker ham tilstrekkelig etter bleieskift. Det er nærliggende å anta at dette ikke kun handler om evner til å yte godt foreldreskap, men at det også kan knyttes opp mot mors psykiske helse.

Å føde et barn er for mange er en stor påkjenning, både fysisk og psykisk. Å føde et barn alene som ung kvinne, med et komplisert og uavklart forhold til barnets far, er antagelig en enda større påkjenning. Som funn i analysen viser, blir også fødselsdepresjon nevnt i tingrettens dom fra 2009. At ekspertvurderingen konstaterer med at fødselsdepresjon ikke kan være en mulig forklaring på mors reaksjonsmønster og atferd, til tross for vesentlige likhetstrekk med denne tilstanden, vitner om et fravær av forståelse for situasjonen hennes. Som nevnt i analysekapittelet er kvinner som lider av fødselsdepresjon ofte mindre følelsesmessig tilgjengelige for sine barn. Det er rimelig å anta at dette i stor grad vil kunne påvirke evnen til å danne en trygg tilknytning med barnet. Ettersom barnevernets fokus gjennomgående i saken rettes mot det tilknytningsteoretiske perspektivet burde hensynet til

mors psykiske helse og eventuelle følger av dette i aller høyeste grad være en del av vurderingen.

En annen side ved oppholdet på barne- og familiesenteret som virker å påvirke mors psykiske helse er den konstante overvåkingen hun opplever. Den tette overvåkingen av mor og barn under oppholdet settes inn fordi institusjonen ser det som vesentlig for å ivareta barnets sikkerhet og utvikling. Observasjoner av mor vitner tidlig om at det er behov for tett oppfølging, som tidligere nevnt i diskusjonen. Det som imidlertid ser ut til å havne i skyggen er hvilken påkjenning det er å leve under slik overvåking. At mor ikke våkner om nettene når barnet gråter er bekymringsverdig og det er helt fundamentalt at dette endrer seg for at barnet skal kunne ha en trygg start på livet hos henne. Det er imidlertid ikke slik at dette nødvendigvis betyr at mor er en dårlig forelder, og det er nærliggende å anta at det også kan skyldes at mor er psykisk utmattet. Å starte livet som førstegangsforelder under overvåking på en institusjon er i seg selv krevende, og dette styrkes av det enorme presset hun lever under vel viten om at alt hun gjør brukes i en vurdering av henne som mor, som kan ha store konsekvenser for hennes fremtid. Man kan anta at denne følelsen av hjelpeløshet kan innvirke negativt på mors generelle atferd og hennes evner til å prestere i samspill med barnet, og at dersom hun hadde fått bedre hjelp til å bearbeide disse følelsene kunne oppførselen hennes sett annerledes ut.

Det siste jeg vil trekke fram knyttet til mors psykiske helse er relasjoner og seksualitet. Det stadfestes i beskrivelsene av mor at hun ikke har hatt mange gode forhold til menn så langt i livet, og at hennes siste relasjon til en mann var turbulent og preget av seksuelt misbruk. Som nevnt i forbindelse med kognitive utfordringer kan det virke som at mor har noen sosiale vansker, og det kan tenkes at dette også har påvirket hennes evne til å vurdere hvilke mennesker som er bra for henne å omgås. Dette gjelder også seksuelle relasjoner. Noe av det første som nevnes i saken, og som også trekkes fram videre ved flere anledninger, er at mor tester positivt på en klamydiatest. At dette prøveresultatet er noe av det første som nevnes i beskrivelser av mor er med på å plassere henne i en subjektposisjon som uansvarlig, og denne beskrivelsen av henne vedvarer i årene saken pågår. Klamydia er den hyppigst seksuelt overførbare sykdommen i Norge, og diagnosen stilles hos ca. 25 000 personer i året, hvor de aller fleste er under 25 år gamle (NHI, 2020). At mor tester positivt på klamydia kan i lys av dette nødvendigvis brukes som et tungtveiende argument for hvorvidt hun er en ansvarlig omsorgsperson eller ikke. At hennes forrige relasjon til en mann var preget av seksuelt

misbruk ser ikke ut til å tas til vurdering, verken i tilknytning til en mulig ufrivillig kilde til klamydia, eller de eventuelle alvorlige psykiske konsekvensene det medfører å være i et forhold preget av misbruk. Mor er i tillegg kun 22 år gammel når hun føder barnet, og det at hennes sexliv brukes som et argument for å illustrere at hun ikke egner seg til å ta vare på et barn er stigmatiserende, og kan potensielt være en stor påkjenning for hennes psykiske helse. Dette leder opp til det siste elementet jeg ønsker å diskutere, som handler om mors selvfølelse og mestringserfaringer i livet.

5.4 Selvfølelse og mestringserfaringer

En konsekvens av både utfordrende levekår, kognitive utfordringer og krevende psykisk helse, er svekket selvfølelse og manglende mestringserfaringer (Andenæs, 2004). I mange tilfeller betyr det å leve med kognitive utfordringer, slik mor i Strand Lobben-saken gjør, å oppleve seg selv som annerledes (Thronsen & Young, 2016). Dette utenforskapet hun opplever blir bekreftet eksempelvis gjennom at hun ikke har klart å fullføre en utdanning eller få seg fast arbeid. Dette vitner om et liv preget av motstand og lite mestring. Mennesker som mangler mestringserfaringer mangler ofte også den grunnleggende troen på at de kan stå for endring når de møter på vanskelige situasjoner i livet (Bunkholdt, 2015). For moren i Strand Lobben-saken kan møtet med barnevernet være en slik situasjon.

Da mor i 2008 selv tok kontakt med barnevernet, var dette fordi hun ikke hadde troen på at hun ville mestre morsrollen uten veiledning og støtte. Dette vitner om liten trygghet og optimisme på egne vegne. Når barnet senere blir født blir det raskt synlig at mor ikke lever opp til de praktiske og emosjonelle forventningene som stilles til henne, og det er tydelig at dette oppleves som et stort nederlag. For mor, som har levd et liv preget av motstand og utfordringer, blir dette atter et tilfelle av hjelpeløshet. Å leve med utfordrende levekår og sosiale vansker kan oppleves skambelagt og uverdigg. Når man i tillegg føler en stor grad av utenforskap på bakgrunn av kognitive begrensninger, er det nærliggende å tenke at dette påvirker selvfølelsen.

Det kan ut fra mors reaksjoner virke som hennes nye livssituasjon oppleves overveldende. Hun har gjennomgått et svangerskap hun opprinnelig oppsøkte lege for å terminere og deretter flyttet rett inn på en institusjon for å få veiledning, der hun får tilbakemeldinger om at hun ikke gjør en tilstrekkelig jobb. Til tross for at mor ikke bor på barne- og familiesenteret

under tvang så erfarer hun tidlig, da hun etter tre uker ønsker å forlate institusjonen, at alternativet til å bo der og ta imot veiledning, innebærer at barnevernet plasserer barnet hennes i fosterhjem. Det er rimelig å anta at å leve under denne «frivillige tvangen», i frykt for å bli fratatt barnet sitt, er overveldende. Mors kraftige reaksjoner kan som studien viser skyldes mye, men det kan også være et tegn på frykt. De som går mest i forsvar, er ofte de som er mest redde (Bunkholdt, 2015). Frykt for å feile, frykt for å bli fratatt barnet, frykt for atter et nederlag:

« [...] så lurer jeg på om pålegg treffer galt når vi tenker på hvor dårlige erfaringer de har med sine forsøk på å løse problemer, alle nederlags- og de manglende mestringserfaringene. Med hvilke forventninger skal disse foreldrene komme til pålagt samspillsbehandling?» (Bunkholdt, 2015, s. 313)

Følelsen av overveldelse gjør mor irrasjonell og lite løsningsorientert, når det hun trenger som mest i situasjonen er det motsatte. Når hun ikke mestrer dette trenger hun at de som jobber på institusjonen ser *hvorfor* hun ikke mestrer det. Menneskene rundt henne fokuserer på hennes evner til å knytte emosjonelle bånd med barnet sitt, men det mor trenger er at noen ser den utfordrende situasjonen hun står i, og anerkjenner denne som en av grunnene til at hun *ikke* klarer å gjøre det.

Kapittel 6: Avslutning

6.1 Oppsummering og konklusjon

Denne masterstudien har hatt som formål å bidra til å øke bevisstheten rundt betydningen av hva man som ansatt i barnevernet baserer sine avgjørelser på. Bakgrunnen for studiens tema er den internasjonale kritikken som de siste årene har rammet det norske barnevernet, som særlig har vært rettet mot barnevernets praksis rundt ivaretagelse av relasjoner mellom biologiske foreldre og deres barn. For å belyse denne tematikken valgte jeg å gjøre en diskursanalyse av den mye omtalte Strand Lobben-saken, der Norge i 2019 ble felt i EMD for brudd på Den europeiske menneskerettskonvensjon. Jeg operasjonaliserte diskursanalysen gjennom å danne meg en stegvis fremgangsmåte basert på deler av de diskursteoretiske tilnærmingene til Michel Foucault og Laclau og Mouffe. Her var begrepene *makt*, *subjektposisjon*, *nodalpunkt* og *diskursive felt* særlig sentrale.

Et hovedfunn i analysen var at tilknytning spilte en vesentlig rolle i vurderingene barnevernet baserte sine avgjørelser på, og tilknytningsteori fremsto som en tydelig diskurs. Gjennom årene saken pågikk ble argumentet om manglende tilknytning mellom mor og barn og sterk tilknytning mellom barnet og fosterfamilien, stadig nevnt. Tilknytningen fremsto som essensiell for at mor skulle få beholde barnet, og tilknytningsatferden ble nøye vurdert under samspill med mor og barn, både på barne- og familiesenteret og under samvær etter akutt plasseringen. Et viktig funn knyttet til dette var barnevernets opplevelser av mor og barn, og de skriftlige videreformidlingene av disse. Barnet opplevdes som særlig sårbart, og mor som mangelfull når det gjelder omsorgsevner, ifølge barnevernet. Disse *subjektposisjonene* mor og barn tidlig ble *interpellert* inn i, viste seg å være av stor betydning for den senere tilknytningen dem imellom.

Gjennom beskrivelsene til barnevernet var det tydelig at mor virket kraftig fra det som oppfattes som en 'god mor', og da dette havnet i kombinasjon med et særlig sårbart barn vurderte barnevernet det som det beste for barnet at det ble akutt plassert i fosterhjem. Det begrensede samværet mellom mor og barn påvirket mulighetene deres til å danne en trygg tilknytning, og den observerte tilknytningsatferden reduserte samværene ytterligere. Funnet i

analysen viste hvordan avgjørelsen om å midlertidig plassere barnet i fosterhjem i stor grad ble styrt av observasjoner gjort av barnevernet som ikke var forenelige med en trygg tilknytning. Andre funn i analysen viser hvordan avgjørelsen om å permanent plassere barnet i fosterhjem i stor grad var styrt av den sterke tilknytningen barnet hadde utviklet med sin fosterfamilie, og den mangelfulle tilknytningen barnet hadde dannet med sin biologiske mor. Tilknytningsteori var i lys av disse funnene retningsgivende for avgjørelser som ble tatt av barnevernet underveis i saken, og det viste seg også en diskursiv side. Tilknytningsteorien dannet et *diskursivt felt*, der diskursen fikk sin betydning gjennom å utelukke andre mulige betydninger – redusere andre muligheter. Det ble med dette tydelig at tilknytningsteorien var med på å styre barnevernets blikk i én retning, og dermed utelukke andre potensielt vesentlige sider av saken. I stedet for å vurdere *om* tilknytningen mellom mor og barn var god nok, kunne det vært av stor betydning om barnevernet vurderte *hvorfor* tilknytningen eventuelt var mangelfull.

Oppgaven har på bakgrunn av funnene i analysen diskutert konsekvensene av barnevernets fokus på tilknytningsteori i Strand Lobben-saken, gjennom å fokusere på den diskursive funksjonen tilknytningsteorien presenterer, der den inkluderer noe – og utelukker annet. Diskusjonen trakk fram vesentlige sider av saken som tilsynelatende kunne se ut til å havne i skyggen av tilknytningsteoriens sterke påvirkningskraft. Her ble mor plassert i sentrum. Oppgaven diskuterte betydningen og konsekvensene av at elementer som mors utfordringer knyttet til levekår, kognitive utfordringer, psykisk helse og selvfølelse og mestringserfaring ikke ble vektlagt i tilstrekkelig grad. Dette var med på å belyse hvordan ytre – eller indre – faktorer kan spille inn på en mors evne til å fungere godt i samspill med barnet sitt, og at barnevernets blikk på bakgrunn av dette også bør ta disse faktorene med som en del av deres helhetlige vurdering.

Basert på mine funn kan jeg konkludere med at tilknytningsteori er en teori med stor betydning for det norske barnevernet i Strand Lobben-saken. Funnene viser hvordan tilknytningsteoriens diskursive funksjon, der den styrer barnevernets blikk i én retning, fører med seg store konsekvenser for den biologiske moren. Barnevernets ensrettede blikk mot tilknytningsteoriens påvirkning gjorde at sentrale elementer ved mors liv, som potensielt kunne bidra til å forklare viktige deler av hennes reaksjoner og atferd, ble oversett. Studien

har ikke forsøkt å gjøre noen juridisk vurdering av Strand Lobben-saken, men heller argumentert for at dersom barnevernet hadde fokusert på en mer helhetlig forståelse av den komplekse situasjonen mor sto i, er det nærliggende å anta at deler av saken kunne sett annerledes ut.

6.2 Avsluttende refleksjoner og veien videre

Strand Lobben-saken er et eksempel på hvorfor det i barnevernsfaglig arbeid kan være av stor betydning å holde en løpende diskusjon gående med seg selv rundt hva man baserer sine vurderinger og avgjørelser på. Barnevern er et felt der det ikke eksisterer noen tydelig enighet på tvers av land, samfunn og kultur når det gjelder hva som er det riktige å gjøre – det beste for et barn. Barnevernets avgjørelser vil derfor variere på bakgrunn av betingelser som verdisyn, politikk, økonomi og samfunnsstruktur, og dette vil fortsette å medføre uenighet og diskusjon både lokalt og over landegrensene i fremtiden. Betydningen av kritisk refleksjon rundt hva disse avgjørelsene baseres på vil dermed være desto viktigere. «For det som skiller kunnskaper fra ideologi, det er det kritiske blikket» hevdet Bunkholdt (2015). Evnen til å tørre å stille kritiske spørsmål til hvordan praksis fungerer er det som driver utvikling. Strand Lobben-saken lever videre, og det vil i fremtiden være spennende å følge med på betydningen den vil ha for norsk – og kanskje også internasjonal – barnevernspraksis.

Bibliografi

- Andenæs, A. (2004). Hvorfor ser vi ikke fattigdommen? Fra en undersøkelse om barn som blir plassert utenfor hjemmet. *Nordisk sosialt arbeid*, Vol. 95(1), ss. 19-33.
- Bergheim, B., Skotte, P., Neumann, C. B., & Rugkåsa, M. (2018). *Samarbeid og innsikt. En innføring i prosjektbasert læring*. Oslo: Fagbokforlaget.
- Bratberg, Ø. (2017). *Tekstanalyse for samfunnsvitere* (2. utg.). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Bunkholdt, V. (2015). Tilknytningsteori og metoder: Nyttig, men på hvilke betingelser? *Norges barnevern*, Vol. 92(4), ss. 306-314.
- Czarnecki, M. (2018). *Norsk barnevern sett utenfra: stiller det urimelige krav?* (1. utg.). (T. Staum, Overs.) Oslo: Vigmostad & Bjørke AS.
- Danielsen, A. G. (2017). *Eleven og skolens læringsmiljø - medvirkning og trivsel*. Oslo, Norge: Gyldendal Akademisk.
- European Court of Human Rights. (2018, Desember 6). Case of Jansen v. Norway. *Application no. 2822/16*. Strasbourg, Frankrike.
- European Court of Human Rights. (2019a, September 19). Case of Strand Lobben and others v. Norway. *Application no. 37283/13*. Strasbourg, Frankrike.
- European Court of Human Rights. (2019b, Desember 17). Case of Abdi Ibrahim v. Norway. *Application no. 15379/16*. Strasbourg, Frankrike.
- European Court of Human Rights. (2020a, September 7). Case of Hernehult v. Norway. *Application no. 14652/16*. Strasbourg, Frankrike.
- European Court of Human Rights. (2020b, September 7). Case of Pedersen and others v. Norway. *Application no. 39710/15*. Strasbourg, Frankrike.
- European Court of Human Rights. (2020c, Mars 17). Case of A.S. v. Norway. *Application no. 60371/15*. Strasbourg, Frankrike.

- Folkehelseinstituttet. (2018, Mai 29). *Helse under svangerskap, fødsel og i nyfødtperioden*. Hentet April 2021 fra webområde for Folkehelseinstituttet: <https://www.fhi.no/nettpub/hin/grupper/svangerskap>
- Foucault, M. (2002). *The Archaeology of Knowledge* (2. utg.). New York: Taylor & Francis Group.
- Gosh, F. (2007). Magt og interseksjonalitet i sosialt arbeid. *Nordisk sosial arbeid, Vol. 27(4)*, ss. 320-332.
- Halvorsen, T. (2018). Glimt fra tilknytningsteoriens historie. *Norges barnevern, Vol.95(1)*, ss. 50-69.
- Hammer, S. (2019, November 28). *Michel Foucault*. Hentet April 2021 fra webområde for Store norske leksikon: https://snl.no/Michel_Foucault
- Hansen, A. (2020a, Februar 3). *Går i strupen på Strasbourg*. Hentet Februar 2021 fra webområde for Dagbladet: <https://www.dagbladet.no/nyheter/gar-i-strupen-pa-strasbourg/72097210>
- Hansen, A. (2020b, September 8). *Norge nektes omkamp i Strasbourg*. Hentet 2021 Februar fra webområde for Dagbladet: <https://www.dagbladet.no/nyheter/norge-nektes-omkamp-i-strasbourg/72822702>
- Hansen, I. L., Bogen, H., Fløtten, T., Pedersen, A. W., & Sørvoll, J. (2008). *Det er jo ingen som sulter her, men... Kommunale strategier i arbeidet med å forebygge og bekjempe fattigdom*. Oslo: Forskningsstiftelsen Fafo.
- Haugevik, K., & Neumann, C. B. (2020). Staten, barnevernet og utenrikspolitikken - fra indre anliggende til internasjonal konfliktsone. *Nytt norsk tidsskrift, Vol. 37(1)*, ss. 5-18.
- Helgesen, J. (2019, September 22). *EMD - Voteringene i Strand Lobben-saken*. Hentet Mai 2021 fra webområde for Lovdata: https://lovdata.no/artikkel/emd__voteringene_i_strand_lobben-saken_/2524:
- Hennum, N. (2015). Makten i barnet. *Norges barnevern, Vol. 92(2)*, ss. 124-138.
- Jørgensen, M. W., & Phillips, L. (1999). *Diskursanalyse som teori og metode* (Vol. 11. opplag). Fredriksberg, Danmark: Roskilde Universitetsforlag.

- Köhler-Olsen, J. (2019). EMD: Strand Lobben med flere mot Norge - betydningen for norsk barnevern. *Tidsskrift for velferdsforskning*, Vol. 22(4), ss. 341-346.
- Kvello, Ø. (2012). Tidlig barneverninnsats med utgangspunkt i tilknytningsforskning. *Norges barnevern*, Vol 89(Nr. 3), ss. 116-134.
- Levin, I. (2004). *Hva er sosialt arbeid?* (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- NAOB. (hentet 10.06.21). *Diskurs*. Hentet fra Det Norske Akademis ordbok:
<https://naob.no/ordbok/diskurs>
- NAOB. (hentet 11.06.21). *Sårbar*. Hentet fra Det Norske Akademis ordbok:
<https://naob.no/ordbok/s%C3%A5rbar>
- NAOB. (hentet 11.06.21). *Uegnet*. Hentet fra Det Norske Akademis ordbok:
<https://naob.no/ordbok/uegnet>
- Neumann, C. B., & Neumann, I. B. (2012). *Forskeren i forskningsprosessen*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Neumann, I. B. (2001). *Mening, materialitet, makt: En innføring i diskursanalyse* (1. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Neumann, I. B. (2021). *Innføring i diskursanalyse. Mening, materialitet, makt* (2. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- NHI. (2020, 11 20). *Klamydiainfeksjon i kjønnsorganene*. Hentet Mai 2021 fra webområde for Norsk helseinformatikk:
<https://nhi.no/sykdommer/infeksjoner/kjonnssykdommer/klamydiainfeksjon-i-kjonnorganene/>
- Norges institusjon for menneskerettigheter. (2021, Juli 1). *Fem saker mot Norge avgjort i EMD*. Hentet Juli 2021 fra webområde for Norges institusjon for menneskerettigheter:
<https://www.nhri.no/2021/fem-saker-mot-norge-avgjort-i-emd/>
- Norges institusjon for menneskerettigheter. (hentet 10.03.21). *Den europeiske menneskerettsdomstolen*. Hentet Mars 2021 fra Nhri.no:
<https://www.nhri.no/menneskerettighetene/den-europeiske-menneskerettighetsdomstolen/>

- NOU 2012:5. (2012). *Bedre beskyttelse av barns utvikling*. Ekspertutvalgets utredning om det biologiske prinsipp i barnevernet. Oslo: Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.
- Pedersen, L. K., & Pedersen, M. N. (2016, Mai). Hva er den teoretiske forankringen til det utviklingsstøttende tilknytningsprinsipp, og hvilke implikasjoner har dette for barnevernets tiltaksarbeid? Tromsø, Helsevitenskapelige fakultet, RKBU Nord: UiT - Norges arktiske universitet.
- Sandberg, K. (2020, April 15). *Kommentar til Høyesteretts storkammeravgjørelser om barnevern etter EMDs dommer mot Norge*. Hentet Desember 2020 fra webområde for juridika.no: <https://juridika.no/innsikt/kommentar-til-h%C3%B8yesteretts-storkammeravgj%C3%B8relser-om-barnevern-etter-emds-dommer-mot-norge>
- Søvig, K. H. (2020, Januar 9). *Kommentar til høstens barnevernssaker mot Norge*. Hentet Desember 2020 fra webområde for Juridika.no: <https://juridika.no/innsikt/kommentar-til-h%C3%B8stens-barnevernssaker-mot-norge>
- Skålevåg, S. A. (2019, Januar 28). *Hysteri*. Hentet Mars 2021 fra webområde for Store norske leksikon: <https://sml.snl.no/hysteri>
- Skivenes, M., & Sørtdal, L. M. (2018). The Child's Best Interest Principle across Child Protection Jurisdictions. I A. Falch-Eriksen, & E. Backe-Hansen (Red.), *Human Rights in Child Protection*. London: Palgrave Macmillan.
- Skogstrøm, L. (2019, November 25). *Norsk barnevern er i front med barns rettigheter. Det kan virke som om vi har fått svi for det*. Hentet April 2021 fra webområde for Aftenposten: https://www.aftenposten.no/norge/i/50emaO/professor-norsk-barnevern-er-i-front-med-barns-rettigheter-det-kan?spid_rel=2
- Skre, I. B., & Mørch, W. T. (2018, Oktober 8). *Mary Ainsworth*. Hentet Mars 2021 fra webområde for Store Norske Leksikon: https://snl.no/Mary_Ainsworth
- Sommerfeldt, M. B. (2019). Relasjoner mellom barn og voksne på barnevernsinstitusjoner i Norge. *Tidsskriftet Norges barnevern, Vol. 96(3)*, ss. 172-188.
- Språkrådet og Universitetet i Bergen. (hentet 10.06.2021). *Diskurs*. Hentet fra Bokmålsordboka: <https://ordbok.uib.no/diskurs>

- Thronsen, A., & Young, E. (2016). Foreldreveiledning til barnets beste. *Norges barnevern*, Vol. 93(3-4), ss. 340-355.
- Trommald, M., Aleksandersen, I., & Henriksen, A. (2020, Januar 28). *Barnet må komme først*. Hentet 2021 Februar fra webområde for Aftenposten:
<https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/ijd7X30/barnet-maa-komme-foerst-mari-trommald-ingvild-aleksandersen-og-anders>
- White, S., Gibson, M., Wastell, D., & Walsh, P. (2020). *Reassessing Attachment Theory in Child Welfare*. Bristol, UK: Policy Press.
- Øyhovden, A. (2019a, November 5). *Tvangsadopsjon stanset på grunn av "Lobben-dommen"*. (T. nyheter, Produsent) Hentet Februar 2021 fra webområde for TV2.no:
<https://www.tv2.no/a/10968968/>
- Øyhovden, A. (2019b, September 10). *Mor ble nektet å treffe sønnen i åtte år - Norge dømt i EMD*. (TV2 nyheter) Hentet Februar 2021 fra webområde for tv2.no:
<https://www.tv2.no/a/10835141/>